

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:25

om reglering av priserna på
jordbruksprodukter, m. m.
(prop. 1987/88:165)

JoU
1987/88:25

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens förslag om prisregleringen på jordbruksprodukter för tiden den 1 juli 1988—den 30 juni 1989 samt förslag om prisregleringen på sockerbeter och socker för samma period. Vidare behandlas propositionens överväganden om åtgärder för produktionsanpassning, nämligen investeringsförbudet i animalieproduktionen, tvåprissystemet för mjölk samt omställning av spannmålsodlingen till alternativa råvaror.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i angivna avseenden. Beträffande tvåprissystemet för mjölk delar utskottet regeringens bedömning att systemet bör avvecklas den 30 juni 1989 men förordar samtidigt att jordbruksnämnden får i uppdrag att föreslå åtgärder till skydd för mindre producenter och producenter inom stödområdet. Vidare föreslår utskottet att ytterligare 20 milj. kr. tillförs anslaget avseende det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige.

Utskottet godtar vidare regeringens överväganden om en successiv nedtrappning av statens delansvar för överskottskostnaderna.

Ett antal fristående motioner om olika livsmedelspolitiska frågor avstyrks eller föreslås lämnade utan vidare åtgärd med hänvisning till vidtagna och pågående åtgärder. Motionerna gäller bl. a. en ny jordbrukspolitisk utredning, omställningsprogrammet, stödet till jordbruket i norra Sverige, landsbygdsutveckling och rådgivningen inom lantbruket.

Vad särskilt beträffar landsbygdsutvecklingen hänvisas till vissa överväganden av riksdagen om regionalpolitiken m. m.

Till betänkandet fogas 22 reservationer och ett särskilt yttrande.

Propositionen

I proposition 1987/88:165 har regeringen, jordbruksdepartementet, föreslagit riksdagen att

dels anta inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till

1. lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1963:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin, dels ändring i samma lag,

2. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,
dels

3. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om produktionsanpassning på vegetabilieområdet (avsnitt 2.2.2).

4. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker under regleringsåret 1988/89 (avsnitt 2.3.1),

5. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel som inflyter under regleringsåret 1988/89 (avsnitt 2.4),

6. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om uppbyggnad av en forskningsfond för pälsdjursnäringen (avsnitt 2.4),

7. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om prisregleringen på sockerbetor och socker under regleringsåret 1988/89 (avsnitt 2.5).

1 Förslag till

Lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983: 147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin, dels ändring i samma lag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983: 147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin¹,

dels att lagen, som gäller till utgången av juni 1988², skall fortsätta att gälla till utgången av december 1988,

dels att 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

För att motverka överskott inom jordbrukets animalieproduktion är nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin förbjuden intill utgången av *juni* 1988.

Föreslagen lydelse

1 §³

För att motverka överskott inom jordbrukets animalieproduktion är nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin förbjuden intill utgången av *december* 1988.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1987: 541.

² Lagens giltighetstid senast förlängd 1987: 541.

³ Senaste lydelse 1987: 541.

Lag om ändring i lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område

Häri genom föreskrivs att 7 § lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område¹ och bilagan till lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Tillverkare eller, i fall som avses nedan under a), innehavare av slakteri eller köttbesiktningsbyrå eller, i fall som avses nedan under m), den som inom landet yrkesmässigt tillverkar bekämpningsmedel m. m. eller till landet inför bekämpningsmedel m. m. för yrkesmässig återförsäljning eller för egen yrkesmässig användning inom landet erlägger avgift för

a) kött av häst, nötkreatur, tamsvin, får, höns, kalkon, anka och tamgås, när köttet blivit godkänt vid köttbesiktning enligt lagen (1959: 99) om köttbesiktning m. m. (slaktdjursavgift),

b) mjölk som användes av mjölkproducent vid tillverkning av smör eller ost för försäljning,

c) mjölk och grädde som användes i mejeri för tillverkning av annan vara än grädde, smör eller ost,

ost, torrmjök och kondenserad mjölk, som tillverkats i mejeri, margarinost som ej tillverkats i mejeri,

d) smör och smörliknande vara med minst 70 viktprocent mjölkfett men utan annat fett, vilka användes för tillverkning av grädde, ersättningsmedel för grädde eller produkt för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde, om varan ej skall förbrukas i tillverkarens hushåll,

e) vete, korn, havre och råg som användes för tillverkning av mjöl, gryn, flingor, malt eller liknande produkt,

f) stärkelse eller stärkelseprodukt som erhålls ur annan vara än potatis,

h) fett, fet olja och fettsyra som erhålls ur fisk eller havsdäggdjur eller ur fettråvara, hänförlig till tulltaxenr 12.01–12.08 och 21.03 tulltaxelagen (1987: 1068) (fettvaruavgift),

i) oljekraftfoder som för försäljning tillverkats i samband med att olja utvinnes ur frön och frukter,

j) produkt, härrörande från sojaböner och hänförlig till tulltaxenr 19.01 eller 23.04 tulltaxelagen,

k) produkt, hänförlig till tulltaxenr 21.06 B.2 tulltaxelagen,

l) naturliga kalciumfosfater, naturliga aluminiumkalciumfosfater och fosfatkrita hänförliga till tulltaxenr 25.10, ammoniak hänförlig till tulltaxenr 28.14, kaliumnitrat och kalciumnitrat hänförligt till tulltaxenr 28.34, kalium- och kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenortofosfat (dikalciumfosfat) hänförliga till

l) naturliga kalciumfosfater, naturliga aluminiumkalciumfosfater och fosfatkrita hänförliga till tulltaxenr 25.10, *salpetersyra hänförlig till tulltaxenr 28.08, fosforpentoxid och ortofosforsyra hänförliga till tulltaxenr 28.09*, ammoniak hänförlig till tulltaxenr 28.14, kaliumnitrat, kalciumnitrat *och magnesiumnitrat hänförliga till tulltaxenr 28.34*, kalium- och kalci-

¹ Lagen omtryckt 1984: 199.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 865.

² Senaste lydelse 1987: 1296.

tulltaxenr 28.35 samt gödselmedel och andra produkter hänförliga till tulltaxenr 31.01–31.05, tulltaxelagen,

umpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenortofosfat (dikalciumfosfat) hänförliga till tulltaxenr 28.35 samt gödselmedel och andra produkter hänförliga till tulltaxenr 31.01–31.05, tulltaxelagen,

m) ämnen eller beredningar som är avsedda att användas till skydd mot egendomsskada, sanitär olägenhet eller annan jämförbar olägenhet förorsakad av växter, djur, bakterier eller virus (bekämpningsmedel), samt ämnen eller beredningar som med hänsyn till sina egenskaper och användning står bekämpningsmedel nära, dock inte vara, avsedd att användas vid beredning av livsmedel, läkemedel eller annan jämförbar vara, eller färger, fennissor, tjärar och andra varor som huvudsakligen begagnas för ett annat ändamål än som avses i första meningen, om inte varorna genom en särskild benämning eller på något annat sätt anges vara avsedda som bekämpningsmedel, och inte heller träskyddsmedel.

Bilaga³

Förteckning över varor som avses i 1 § andra stycket

Tulltaxenr   *Varuslag*

25.10	Naturliga kalciumfosfater, naturliga aluminiumkalciumfosfater och fosfatkrita
<i>ur</i> 28.08	<i>Salpetersyra</i>
<i>ur</i> 28.09	<i>Fosforpentoxid och ortofosforsyra</i>
28.14	Ammoniak, vattenfri eller i vattenlösning
<i>ur</i> 28.34	Kalium-, kalcium- och <i>magnesium</i> nitrat
<i>ur</i> 28.35	Kalium- eller kalciumpolyfosfater (inbegripet meta- och pyrofosfater), kaliumortofosfater och kalciumhydrogenortofosfat (dikalciumfosfat)

³ Senaste lydelse 1987: 1296.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

Motion väckt under allmänna motionstiden 1987

1986/87:Jo901 av Håkan Stjernlöf (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om angående fältmässig odling av lingon.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1988

1987/88:Jo204 av Sverre Palm och Lisbet Calner (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om översyn av jordbruksstödet.

1987/88:Jo205 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en parlamentarisk utredning som i enlighet med de grundtankar som framförts i motionen utarbetar förslag till en ny jordbrukspolitik med mindre regleringar och ökad miljöhänsyn.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att stimulanser till skogsplantering på överskottsmark i enlighet med villkoren för s. k. Omställning 90 bör ökas till fem års ersättningar.

4. att riksdagen upphäver lagen om tillfälligt förbud mot nybyggnad av djurstallar.

1987/88:Jo208 av Knut Wachtmeister (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förmalningsavgift bör utgå för spannmål använd i sprittillverkning.

1987/88:Jo213 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förenkling av dagens regleringssystem.

7. att riksdagen beslutar att investeringsförbudet för djurstallar upphör från den 1 juli 1988.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om betydelsen av ett rationellt och effektivt svenskt jordbruk.

20. att riksdagen beslutar ändra skötsellagen så att plantering av skog på åkermark kan ske utan särskilt tillstånd.

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användande av åkerareal för skogsproduktion.

1987/88:Jo214 av Anders Nilsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förmalningsavgift för alternativt odlad spannmål.

1987/88:Jo216 av Ulla Pettersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av regionalpolitiska hänsyn och möjligheten till långsiktig planering i den pågående översynen av sockernäringsens framtida struktur.

1987/88:Jo221 av John Johnsson och Nils T Svensson (s) vari yrkas att

riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ett utjämnande lånesystem för finansiering av skogsplantering på åkermark.

1987/88:Jo222 av Gösta Andersson och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sockerbetsodlingen på Öland och Kalmar läns fastland.

1987/88:Jo224 av Ulla Orring och Rune Ångström (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skyddandet av grundsädesodling av potatis i norra Sverige.

1987/88:Jo227 av Anders Andersson och Arne Svensson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statliga stödformer för skogsplantering av inägomark.

1987/88:Jo228 av Birgitta Hambraeus (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till småskalig djurhållning.

1987/88:Jo229 av Bertil Danielsson och Karl-Gösta Svenson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ånyo ger regeringen till känna att sockerbetsarealen på Öland, i Kalmar län i övrigt och i Blekinge inte skall minska utan bibehållas på nuvarande nivå.

1987/88:Jo231 av Stina Gustavsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfattande utbildningskampanj för landsbygden.

1987/88:Jo234 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bruksningsvärd åkermark skall bevaras,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om inriktningen på omställningsarbetet,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts att ett omställningsstöd om i medeltal 2 500 kr./ha bör införas inom ramen för Svensk spannmålshandels verksamhet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omställningsarbetets ekonomiska omfattning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktade insatser avseende en tryggad avsättning av ny råvaruproduktion inom jordbruket,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användningsområdet för kostnaderna för överskottsarealen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av jordbrukspolitiken.

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett utvecklingsprogram för anställningsarbetet liksom om ett program för informations- och utvecklingsinsatser riktade till industrin.

1987/88:Jo235 av Knut Wachtmeister m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åkerarealens framtida användning i Skåne.

1987/88:Jo238 av Bo Lundgren m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att självförsörjningsgraden beträffande socker skall vara minst 95%.

1987/88:Jo244 av Siw Persson m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den produktiva jordbruksmarken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skapande av förutsättningar för en långsiktig hushållning med jordbrukets produktionsreserver,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökade möjligheter till Skånes arealbidrag.

1987/88:Jo246 av Mona Saint Cyr (m) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen medverkar till att statens jordbruksnämnd låter upphäva kungörelsen med föreskrifter om avgift för vissa fettemulsioner m. m. (JNFS 1986:19).

1987/88:Jo248 av Alf Svensson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbruksforskningen och lantbruksrådgivningen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbruksförhandlingarna och jordbrukarnas ekonomiska jämställdhet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att någon förmålningsavgift inte bör utgå på spannmål som odlats utan tillförsel av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

1987/88:Jo250 av Bengt Kindbom och Gunilla André (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts att all brukningsvärd åkermark skall bevaras,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbrukets regionalpolitiska betydelse i Skaraborgs län.

1987/88:Jo253 av Karl Boo och Birgitta Hambraeus (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att dispens medges från investeringsförbud för suggstallar i Dalarna m. m.

1987/88:Jo259 av Göthe Knutson m. fl. (m,fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av andra åtgärder för jordbruksnäringen i Värmland än som föreslagits i yrkande 1.

1987/88:Jo260 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om odlingsstöd och regleringsavgifter.

1987/88:Jo266 av Gunhild Bolander (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i

motionen anförts om en 95-procentig självförsörjningsgrad i sockerproduktionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utökad sockerbetsareal på Gotland,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av längre avtalsperioder för sockerbetsodling.

1987/88:Jo273 av Elver Jonsson och Carl-Johan Wilson (fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen noga följer, utvärderar och ger erforderlig stimulans för fortsatta försök att utveckla positiva villkor för landsbygden.

1987/88:Jo275 av Sven Eric Lorentzon och Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en samordning och effektivisering av lantbrukets rådgivning.

1987/88:Jo282 av Lars Svensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att konkurrensneutralitet och folkhälsosynpunkter tillmäts en större betydelse i jordbruksprisregleringen.

1987/88:Jo284 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att jordbrukspolitiken måste vidgas till en heltäckande livsmedelspolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regional självförsörjning,

3. att riksdagen beslutar att inga nya "djurfabriker" skall uppföras och att de befintliga skall avvecklas,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbrukets överskottsproblem.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en planmässig samordning av produktionens alla led.

10. att riksdagen beslutar att ett forskningsinstitut inrättas oberoende av nuvarande maktgrupper inom livsmedelsindustrin.

1987/88:Jo285 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förutsättningarna för utveckling på landsbygden.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A484.

1987/88:Jo286 av Margareta Fogelberg och Christer Eirefelt (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den minskande sysselsättningen inom det halländska jordbruket.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A485.

1987/88:Jo288 av Stina Gustavsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rationaliseringskungörelsen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A489.

1987/88:Jo772 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åkerarealens framtida användning i Skåne. JoU 1987/88:25

1987/88:Jo874 av Stig Josefson m. fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbruk och trädgårdsnäring.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:N335.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1987/88:Jo58 av Hans Dau (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillämpandet av tvåprissystemet för mjölk i ytterligare tre år.

1987/88:Jo59 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar förlänga investeringsförbudet för nötkreatur- och svinstallar t. o. m. 1989-06-30,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att arbeta fram nya regler för expansionsinvesteringar inom animalieproduktionen,

3. att riksdagen beslutar att det s. k. tvåprissystemet för mjölk kvarstår tills vidare,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att storskalig livsmedelsproduktion ej är förenlig med småjordbrukarnas möjligheter till överlevnad,

5. att riksdagen beslutar att statens ansvar för överskottsarealens kostnader bör ligga fast med 40 % till efter 1990,

6. att riksdagen avslår förslaget om anvisning om 40 milj. kr. från införselavgiftsmedlen till sociala åtgärder inom jordbruket.

1987/88:Jo60 av Börje Hörnlund och Jan Hyttring (c) vari yrkas

att riksdagen beslutar i anledning av prop. 1987/88:165 om reglering av priserna på jordbruksprodukter att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om prisregleringssystemet som en del av det regionalpolitiska stödet för jordbruket och behovet av utveckling för landsbygdsnäringarna i norra Sverige med beaktande av vad som i motionen anförts om

a) prisstödet för smågris- och getproduktion

b) prisstödet för potatisodling

c) stöd till särskilt skuldyngda jordbruksföretag

d) åtgärder för att underlätta generationsskiften och nyetablering

e) stöd till riskfyllda utvecklingsprojekt

f) forskning och försöksverksamhet för utveckling av det norrländska jordbruket

g) inriktningen av rådgivning och fortbildning inom det norrländska jordbruket

i) vikten av att prioritera lokal produktion.

1987/88:Jo61 av Sven Eric Lorentzon m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att principiella ändringar i den svenska jordbrukspolitiken skall godkännas av riksdagen.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förhandlingssystemet vid jordbruksförhandlingarna.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avvecklingstidpunkt för tvåprissystem på mjölk.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statens ansvar för överskottsproduktionen.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om leveranstilläggen på mjölk och avbytarverksamheten.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om betydelsen av den svenska sockerbetsodlingen.

1987/88:Jo62 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbrukets situation i Värmland och dess beroende av tvåprissystemet på mjölk.

1987/88:Jo63 av Börje Stensson och Elver Jonsson (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar förlänga tiden för avvecklingsperioden av tvåprissystemet i förhållande till regeringens förslag.

1987/88:Jo64 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ej nu besluta om att avskaffa 2-prissystemet.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en etableringskontroll för nybyggnad för animalieproduktion.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ användning av sparade medel i investeringsfonderna.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samhällets ansvar för överskottsproduktionen.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förhandlingssystemet och avtalsperiodernas längd.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inhemsk produktion av socker.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens förfarande med regleringsmedel.

1987/88:Jo65 av Stina Gustavsson och Kersti Johansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ej nu avskaffa tvåprissystemet inom mjölkproduktionen.

1987/88:Jo66 av Jan Hyttring m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om ersatt tvåprissystem för mjölkproduktion i enlighet med motionen.

2. att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om stöd till nyetablering av animalieproducenter i enlighet med motionen,

3. att riksdagen beslutar avslå prop. 1987/88:165 i den del som omfattar borttaget förbud mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin,

4. att riksdagen beslutar bibehålla nuvarande förbud mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin med de dispensregler som gäller och motiveras av beslutet att bibehålla animalieproduktionen inom stödområdena.

1987/88:Jo67 av Sven Lundberg m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avvecklingen av tvåprissystemet görs under sådana former att mindre mjölkproducenter inte missgynnas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att följa mjölkproduktionens utveckling med avseende på den regionala balansen under tvåprissystemets avveckling.

1987/88:Jo68 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förlängning av tvåprissystemet för mjölk.

1987/88:Jo69 av Lars Ernestam m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om att 100 milj. kr. av överskottet av medel från införelavgifter skall överföras till statskassan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reservering av medel för att vid behov justera producentpriset på mjölk inom stödområdet,

3. att riksdagen beslutar att 2 milj. kr. av regleringsmedel skall ställas till lantbruksuniversitetets förfogande för forsknings- och rådgivningsarbete rörande landsbygdsutveckling vid lantbruksuniversitetet,

4. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens delansvar för överskottsarealen.

Allmänna utgångspunkter

Under rubriken Allmänna utgångspunkter anförs i propositionen följande:

Livsmedlens pris och kvalitet är givetvis av centralt intresse. Konsumenternas intresse är stort i dessa frågor och har ökat påtagligt, särskilt när det gäller livsmedelskvaliteten. Under senare år har också konsumentaspekterna givits en alltmer framskjuten plats i livsmedelspolitiken.

Livsmedelskonsumtionen utgör ca 20% av den totala privata konsumtionen av varor och tjänster. Livsmedlen har under ett antal år ökat snabbare i pris än andra varor och tjänster. Under år 1987 var emellertid prisökningen relativt lika för livsmedel och för de varor och tjänster som ingår i den totala privata konsumtionen, 5,5% resp. 5,3%.

Riksdagen fastställde år 1985 riktlinjer för en samlad livsmedelspolitik (prop. 1984/85:166, JoU 33, rskr. 393). Beslutet innebar en klar kursomläggning jämfört med 1977 års beslut. Livsmedlens kvalitet och hänsynen till djur och miljö står i förgrunden på ett helt annat sätt än tidigare. Huvudmålet för livsmedelspolitiken skall enligt riksdagsbeslutet vara att trygga vår livsmedelsförsörjning såväl i fred som under avspärrning och krig. I 1987 års riksdagsbeslut om totalförsvaret (prop. 1986/87:95, FöU 11, rskr. 310) talas i stället om "kriser och krig". Under livsmedelspolitikens huvudmål finns två likställda delmål, nämligen konsumentmålet och inkomstmålet.

Därutöver finns ett miljö- och resursmål som innebär att jordbruket och livsmedelsproduktionen måste ta hänsyn till kravet på en god miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser.

Det ekonomiska stödet till det svenska jordbruket skall liksom tidigare lämnas som ett prisstöd i huvudsak genom ett gränsskydd som vid behov kompletteras med marknadsreglerande åtgärder.

Jordbruksproduktionen i norra Sverige får med hänsyn till dess regionalpolitiska betydelse ett särskilt prisstöd. Stödet syftar till att kompensera jordbruket i norra Sverige för att dess produktionskostnader är högre än motsvarande kostnader i mellersta Sverige.

Riksdagsbeslutet innebär i fråga om prisregleringen på jordbruksprodukter att kompensation till jordbruket och viss livsmedelsindustri för ökade kostnader samt jordbrukarnas inkomstföljsamhet skall bestämmas efter obundna överläggningar. Det är enligt riksdagsbeslutet angeläget att prisregleringen för jordbruksprodukter utformas så, att den blir ett stöd för strävandena att sänka produktionskostnaderna och anpassa produktionens

inriktning till marknadens efterfrågan. Prisregleringen skall fortlöpande ses över i syfte att förenklas och begränsas så långt som möjligt.

Regeringen har under våren 1988 lämnat förslag om såväl hur jordbrukets negativa miljöpåverkan skall minskas som hur djurskyddet skall förbättras.

Åtgärder har vidtagits även i övrigt för att ställa om produktionen och för att anpassa den till konsumtionsutrymmet. Överskotten av animalieprodukter har försvunnit eller minskat kraftigt. Överskotten av spannmål är fortfarande stora och kostsamma. Överskotten av 1988 års skörd kan emellertid väntas minska med ca 690 milj. kg till följd av det omställningsprogram – Omställning 90 – som regeringen beslutade om i höstas. Drygt 250 000 ha väntas därigenom tas ur produktion år 1988. Programmet tar också hänsyn till miljön, eftersom hela arealen skall vara besädd. Det ger också lantbrukarna stimulans att odla alternativa grödor.

Staten har under en övergångsperiod på fem år, t. o. m. budgetåret 1989/90, ett delansvar för överskottsarealens kostnader. Medlen som staten ställer till förfogande skall utnyttjas för att stödja en inriktning av produktionen som så snart som möjligt minskar belastningen på samhällets och jordbrukets ekonomi. De omställningsåtgärder som vidtas skall utvärderas efter femårsperioden. Det är enligt min mening naturligt att en sådan utvärdering påbörjas relativt snart, så att underlag för beslut om åtgärder efter denna period föreligger före utgången av femårsperioden år 1990.

Den långsiktiga omställningen av produktionen och användningen av åkerarealen diskuteras också i de samtal som pågår mellan företrädare för regeringen, riksdagspartierna, Lantbrukarnas riksförbund och jordbruksnämndens konsumentdelegation.

I diskussionen om priserna på livsmedel har man, bl. a. från näringens egna organisationer, betonat förhållandet att ersättningen till brukaren och höjningen av avräkningspriserna bara förklarar en del av de samlade pris-höjningarna. Man har också understrukit att en del av ersättningen till brukarna är avsedd att kompensera kostnadsutvecklingen för insatsvaror.

Dessa förhållanden har belysts av 1986 års livsmedelsutredning i dess betänkande (SOU 1987: 44) Livsmedelspriser och livsmedelskvalitet. Det är inte min avsikt att nu ta ställning till de av utredningen framlagda förslagen, men några av dess iakttagelser är av relevans för frågan om sambandet mellan prisregleringen, ersättningen till brukarna och prisutvecklingen i konsumentledet.

Utredningen konstaterar att en rad olika faktorer påverkar livsmedelsprisernas utveckling. Det är svårt att utpeka någon enskild faktor som avgörande orsak till att livsmedelspriserna sedan år 1970 realt sett ökat snabbare i Sverige än i många andra länder. Utredningen betonar emellertid att jordbruksprisregleringen i kombination med Sveriges geografiska förutsättningar i hög grad skyddar den svenska livsmedelsmarknaden från internationell konkurrens. Detta, i förening med stordriftsfördelar inom administration och distribution, har lett till en relativt hög grad av marknadskoncentration inom såväl tillverkningsindustrin som partihandeln. Det faktum att jordbruksprisregleringen lett till en kostnadsanpassad snarare än en marknadsanpassad prissättning är enligt utredningen ytterligare en del av förklaringen till den jämförelsevis snabba stegringstakten.

Utredningen pekar i sitt betänkande och i bilagorna till detta på flera funktioner av regleringen som kan verka prisdrivande.

Enligt utredningen påverkar jordbruksprisregleringen dels konkurrensförutsättningarna, dels prissättningsbeteendet på såväl livsmedel som jordbrukets produktionsmedel. Genom regleringen skulle företagen i livsmedelskedjan betrakta priserna på jordbruksprodukter som opåverkbara. För produktionsmedlen skulle en okänslighet i prissättningen riskeras genom den betydelse produktionsmedelsprisindex (PM-index) har i jordbruksprisöverläggningarna.

Livsmedelsutredningens analys betonar den betydelse prisregleringen har eller kan ha för prisutvecklingen även i andra hänseenden än den ersättning som kommer brukarna till del. Detta är väsentliga aspekter på det instrument som är det viktigaste medlet att uppnå de av riksdagen fastställda målen för livsmedelspolitiken. Jag anser att dessa aspekter ytterligare bör belysas vid den utvärdering av utvecklingen efter 1985 års beslut, som riksdagen då beslutade om. Jag avser att återkomma till regeringen med närmare förslag till hur denna utvärdering bör ske.

Kontrollen av livsmedel syftar bl. a. till att garantera en god livsmedelskvalitet. Senare under året avser jag att lägga fram ett samlat förslag om livsmedelskontrollen.

Livsmedelskontrollutredningens förslag, betänkandet (SOU 1986: 25) Kontroll av livsmedel, bereds för närvarande inom jordbruksdepartementet. Dessutom gör en särskild utredare inom departementet en översyn av importen och kontrollen av bestrålade livsmedel. Utgångspunkten är att skärpa kontrollen för att mer effektivt hindra att bestrålade livsmedel kommer in i landet. Vissa andra importkontrollfrågor kommer också att belysas.

Av stor betydelse för konsumenternas möjligheter att bedöma kvaliteten hos olika livsmedel är märkningen. Statens livsmedelsverk har nyligen lämnat förslag till ändrade märkningsregler, som skall underlätta konsumenternas val av livsmedel.

Även inom jordbruksprisregleringens ram finns möjlighet att påverka livsmedlens kvalitet, bl. a. genom kvalitetsbetalningen för jordbruksprodukter. Statens jordbruksnämnd utreder på regeringens uppdrag möjligheterna att utvidga denna kvalitetsbetalning. Nämnden har lämnat en delrapport – Betalning för bra matkvalitet. Senare under våren väntas en slutrapport. Jag avser att föreslå regeringen att vissa av åtgärderna som föreslås i delrapporten genomförs, vilket jag redogjort för i prop. (1987/88: 93) om ny djurskyddslag och i prop. (1987/88: 128) om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m.

Utskottet har i huvudsak ingen erinran mot jordbruksministrernas redovisning av de allmänna utgångspunkterna för propositionen. Utskottet vill emellertid redan i detta avsnitt framhålla att de olika förslagen i propositionen givetvis har återverkningar på mera allmänna jordbruks- och livsmedelspolitiska överväganden. Som inledningsvis angetts behandlar utskottet i detta betänkande även ett antal fristående motioner om livsmedelspolitiken samt omställningsprogrammet, landsbygdsutveckling m. fl. frågor som ansetts lämpliga att behandla i detta sammanhang. Det bör även nämnas att vissa jordbrukspolitiska frågor och anknytande motioner varit föremål för behandling i samband med tidigare regeringsförslag om statsbudgeten för budgetåret 1988/89, om en ny djurskyddslag samt om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket (JoU 1987/88: 17, 22 och 24). Sistnämnda betänkande planeras bli behandlat av riksdagen samtidigt med nu föreliggande betänkande.

Jordbruks- och livsmedelspolitiken

Utskottets överväganden

Några fristående motioner tar upp frågor som närmast berör de mera långsiktiga besluten om jordbrukspolitikens inriktning och utformning. Enligt folkpartiets partimotion Jo205 yrkande 1 bör en parlamentarisk jordbruksutredning tillsättas med uppgift att utarbeta förslag till en ny jordbrukspolitik med mindre regleringar och ökad miljöhänsyn. Frågor om gränsskydd, arealersättning, miljöhänsyn, djuretik och livsmedelskvalitet behandlas i en utförlig motivering och bör enligt motionen ligga till grund för den föreslagna utredningen.

Utskottet har under riksmötet 1986/87 ställt sig avvisande till motionsförslag om en ny jordbrukspolitisk utredning. Beträffande skälen för detta ställningstagande hänvisas till betänkandet JoU 1986/87:22 s. 6 f. Vidare bör nämnas att närliggande yrkanden från folkpartiets sida om mera långsiktiga jordbrukspolitiska frågor nyligen behandlats i betänkandet JoU 1987/88:24 om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m. Vad särskilt beträffar motionärernas synpunkter på djurhållningen bör framhållas att förslagen i proposition 1987/88:93 om ny djurskyddslag m. m. ligger väl i linje med dessa synpunkter (se JoU 1987/88:22). Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo 205 yrkande 1.

Enligt partimotionen Jo213 (m) yrkande 1 bör det svenska jordbruket successivt avregleras. Detta bör dock ske med beaktande bl. a. av situationen på världsmarknaden och hos de övriga industriländerna. Avregleringen skall ske med hänsynstagande till och i samarbete med producenterna och får inte medföra kapitalförluster och omställningssvårigheter för den svenske jordbrukaren. Enligt yrkande 13 i motionen bör ett effektivt jordbruk eftersträvas, utan hämmande effekter på produktiviteten och kreativiteten i jordbruket. Jordbrukspolitikerna måste skapa förutsättningar för jordbrukaren att agera som en fri företagare.

Utskottet vill framhålla att det knappast råder delade meningar om

betydelsen av ett effektivt och rationellt jordbruk. Vid en internationell jämförelse torde det svenska jordbruket hävda sig väl i dessa avseenden. Utskottet är inte berett att generellt uttala sig till förmån för ett avskaffande av sådana regleringar som avses i motionen. Konsekvenserna av ett sådant beslut förefaller svåra att överblicka. I enlighet med 1985 års beslut om livsmedelspolitiken skall emellertid, vad beträffar t. ex. prisregleringen, alla möjligheter tillvaratas att begränsa denna reglering. I anslutning till behandlingen av proposition 1987/88: 66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen har riksdagen berört möjligheterna till en ökad liberalisering av handeln med jordbruksprodukter (se JoU 1987/88: 2 y). Dessa överväganden kan delvis tillgodose motionen i motsvarande del. Utskottet avstyrker med det anförda yrkandena 1 och 13 i motionen.

I motion Jo284 (vpk) yrkande 1 begärs att jordbrukspolitiken vidgas till en heltäckande livsmedelspolitik som omfattar förädling, distribution och konsumentinflytande m. m.

Som utskottet tidigare konstaterat (JoU 1986/87:22) föreligger ingen motsättning mellan de nu gällande riktlinjerna för livsmedelspolitiken och motionärernas önskemål i detta avseende. Yrkandet avstyrks med hänvisning härtill.

I anslutning till vpk:s yrkanden i övrigt i motion Jo284 (vilka bl. a. avser ökad regional självförsörjning, stopp för nya "djurfabriker", en ekologiskt mer balanserad produktion och en planmässig samordning av produktionsens alla led) får utskottet anföra följande:

Utskottets ställningstaganden till de ovan nämnda regeringsförslagen om ny djurskyddslag och om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket torde vara ägnade att tillgodose motionens yrkanden om en mera småskalig animalieproduktion och om en från miljösynpunkt m. m. mera balanserad produktion. Yrkandena 3 och 6 i motionen kan därför lämnas utan vidare åtgärd.

Stor enighet råder om det angelägna i en geografiskt väl fördelad primärproduktion och förädling. Dessa frågor har i olika sammanhang uppmärksamats av utskottet, bl. a. i samband med behandlingen av vissa beredskapsfrågor (se JoU 1987/88:17 p. 12). Ej heller i detta hänseende bör motionen påkalla något ytterligare initiativ från riksdagens sida (yrkande 2).

Yrkandet i vpk-motionen om en planmässig samordning av produktionsens alla led ställer enligt utskottets mening krav på genomgripande ändringar i dagens system som i huvudsak är marknadsorienterat och ger både producenter och konsumenter stor valfrihet i olika avseenden. Utskottet anser inte att det i vårt land finns förutsättningar för eller behov av sådana långtgående statliga ingrepp i fråga om produktionsinriktning, driftsformer och företagsetablering som ett bifall till motionen nödvändigtvis skulle innebära. Utskottet avstyrker yrkande 9 i motion Jo284.

Centerpartiets partimotion Jo234 tar upp frågor som visserligen har anknytning till mera långsiktiga jordbrukspolitiska problem. Som utskottet uppfattar motionen är den till stor del inriktad på samhällets och näringsansvar för den s. k. överskottsarealen m. m. Motionen behandlas därför i ett följande avsnitt om produktionsanpassningen inom jordbruket.

Utskottets överväganden

Utskottet behandlar här i ett sammanhang motioner om lantbrukets betydelse för landsbygdens utveckling och för vissa regioner i landet.

De motioner som berör landsbygdens utveckling i stort är Jo231 (c), Jo273 (fp), Jo285 (m) och Jo288 (c). Enligt den förstnämnda motionen bör en omfattande utbildningskampanj för landsbygden igångsättas. Övriga motioner förordar mera allmänt insatser för att främja landsbygden och landsbygdsnäringarna.

I motion Jo235 (m) yrkas på åtgärder för alternativ användning av åkerarealen i Skåne (yrkande 1).

I motion Jo244 (fp) förordas en långsiktig hushållning med jordbrukets produktionsresurser och ökade möjligheter till arealbidrag i Skåne. Liknande synpunkter anförs i motionerna Jo772 (m) yrkande 2 och Jo874 (c) yrkande 2. Den sistnämnda motionen understryker även trädgårdsnäringens betydelse i Skåne.

I motion Jo250 (c) yrkas, med hänvisning till jordbrukets regionalpolitiska betydelse i Skaraborgs län, att all brukningsvärd åkermark bör bevaras genom åtgärder för produktionsomställning m. m.

I motion Jo259 (m, fp) yrkas särskilda åtgärder till förmån för jordbruket i Värmlands län, utöver de åtgärder som enligt motionen bör vidtas inom ramen för Norrlandsstödet (yrkande 2).

I motion Jo286 (fp) yrkande 1 anförs farhågor för vad den minskande sysselsättningen i det halländska jordbruket kan innebära för detta län.

I motion Jo204 (s) yrkas en översyn av jordbruksstödet så att det även kan utgå till näringar i kombination med lantbruksföretag. Detta är viktigt bl. a. med hänsyn till landsbygdens utvecklingsmöjligheter.

I anslutning till de ovan refererade motionerna vill utskottet till en början erinra om att regionalpolitiken enligt gällande riksdagsbeslut skall inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar med tillgång till arbete, service och god miljö samt att glesbygdens utvecklingsmöjligheter skall tas till vara.

I beslutet anges bl. a. att bedrivande av kombinationsjordbruk bör underlättas i glesbygdsområdena.

Med glesbygd avses stora sammanhängande områden med gles bebyggelse och långa avstånd till sysselsättning eller service samt skärgårdar och andra liknande områden. Närmare föreskrifter om vilka områden inom ett län som är att hänföra till glesbygd meddelas av länsstyrelsen.

Olika stödformer har inrättats för ovan angivna ändamål. Utskottet vill här endast peka på en av de viktigaste stödformerna, nämligen förordningen (1985:619) om glesbygdssöd. En mera utförlig redovisning av hithörande frågor lämnas t. ex. i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU 1987/88:13 om regionalpolitiken.

Några av de ovan refererade motionerna har utbrutits ur huvudmotioner som behandlas i arbetsmarknadsutskottets nyssnämnda betänkande. Arbetsmarknadsutskottet konstaterar inledningsvis att även de åtgärder som

vidtas med inriktning på vissa näringar. främst jord- och skogsbruk, trädgårdsnäring och fiske, är av central betydelse för glesbygdens utveckling. Förutom generella stödformer, såsom prisstöd m. m., kan nämnas det särskilda åtgärdsprogrammet för de fem Norrlandslänen samt Värmlands och Kopparbergs län. Programmets syfte är bl. a. att få till stånd en ökad samordning av stödet till jordbrukets rationalisering, glesbygdssstödet och olika arbetsmarknadsstöd.

Vidare anför arbetsmarknadsutskottet bl. a. (s. 54 ff.):

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna i fråga om miljövärdena på landsbygden och behovet att skapa bättre utvecklingsmöjligheter. De regionalpolitiska målen innebär att alla människor oavsett var de bor i landet skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö. Självfallet kan förhållandena beträffande olika mål variera mellan skilda regioner, inte minst mellan stad och landsbygd, utan att levnadsnivån sammantaget behöver vara olika. När det gäller att i det praktiska regionalpolitiska arbetet föra in frågan om en god miljö som en väsentlig förutsättning för regional utveckling krävs emellertid preciseringar, vilket också betonas i direktiven till den regionalpolitiska utredningen. Denna skall bl. a. redovisa förslag om vilka miljöfrågor som bör innefattas i ett regionalpolitiskt sammanhang samt därvid göra en sammanvägning av olika faktorer som bedöms ha betydelse för att levnadsnivån sammantaget skall ge så likvärdiga levnads- och sysselsättningsförhållanden som möjligt.

Utskottet vill också peka på att den regionalpolitiska utredningen skall studera sektorspolitikens betydelse för glesbygden vad gäller service, kommunikationer, utbildning m. m. I direktiven betonas vikten av att verksamheter inom olika samhällssektorer inriktas efter de annorlunda förhållanden som råder i glesbygdsområden för att därmed bibehålla och förbättra servicen. Betydelsen av en upprätthållen privat service bör också beaktas. När det gäller skatter och avgifter som instrument i regionalpolitiken framhålls vidare i direktiven att de specifika förhållandena i glesbygden kan motivera viss särbehandling för att underlätta företagsutveckling och kombinationssysselsättning.

Regionalpolitiska utredningen skall således analysera och lämna förslag som i väsentliga delar berör de frågor som tagits upp i de nu aktuella motionerna. Utskottet vill, i fråga om åtgärds- och utvecklingsprogram för landsbygden, därutöver upprepa sin principiella inställning att förhållandena varierar så kraftigt mellan olika regioner att ett samlat utvecklingsprogram för hela landet inte blir meningsfullt. Förekommande problem bör i stället behandlas i utvecklingsplaneringen i resp. län. Alla län arbetar i dag med utvecklingsfrågor för landsbygden, och länsstyrelserna har fått förstärkta resurser för bl. a. detta arbete. Arbetet är ett bra exempel på decentraliserade arbetsformer där t. ex. prioriteringen av områden för glesbygdssstöd avgörs på länsnivå. Enligt utskottets mening gäller dock fortfarande att insatserna bör koncentreras till de mest utsatta delarna av landet.

I fråga om medelsbehovet till landsbygdskampanjerna anför arbetsmarknadsutskottet bl. a.:

I motion 1987/88:A450 av Nils G Åsling (c) pekas på de betydande ideella insatser som görs av de nära 100 folkrörelseorganisationer som medverkar i kampanjen "Hela Sverige skall leva". Motionären hemställer att riksdagen anslår 5 milj. kr. till Nationella folkrörelsekommittén som kampanjbidrag.

Inledningsvis vill utskottet peka på att den i motionen nämnda kampanjen ingår som en väsentlig del i den av Europarådet initierade kampanjen som syftar till att utveckla och skydda landsbygden i de olika europeiska länderna. I Sverige har glesbygdsdelegationen fått regeringens uppdrag att ta huvudansvar för det svenska deltagandet, som här kallas "Landsbygd 90". Kampanjen "Hela Sverige skall leva" är en del av de samlade aktiviteterna som drivs i nära samverkan mellan glesbygdsdelegationen och de ca 100 folkrörelseorganisationer som samverkar inom Nationella folkrörelsekommittén.

Utskottet har genom representanter för glesbygdsdelegationen och folkrörelsekommittén tagit del av erfarenheterna från det hittillsvarande arbetet. Det är uppenbart att "Landsbygd 90" och folkrörelsearbetet så här långt varit en framgång i de allra flesta delar av landet, bl. a. genom att en omfattande lokal mobilisering har åstadkommit. För arbetet med kampanjerna har regeringen, förutom de ordinarie resurserna inom glesbygdsdelegationen och länsstyrelserna, tillskjutit 5,5 milj. kr., varav 2 milj. kr. beviljats för folkrörelsekommitténs insatser. Kampanjorganisationen har emellertid inte lyckats få näringsliv och organisationer att i väntad utsträckning tillskjuta medel.

Mot den angivna bakgrunden bör glesbygdsdelegationen tillföras ytterligare medel. Utskottet har inhämtat att regeringen genom omdisposition av befintliga medel har möjlighet att tillföra de resurser som bedöms erforderliga för att verksamheten under innevarande budgetår skall kunna genomföras.

För nästa budgetår föreslår utskottet att 2 milj. kr. ur anslaget för regionala utvecklingsinsatser anvisas för detta ändamål. Utskottet kommer i ett senare avsnitt att föreslå att detta anslag räknas upp i enlighet härmed. Medlen bör tillföras glesbygdsdelegationen, som därmed har att tillse att verksamheten inom folkrörelsekommittén kan drivas vidare.

Det får enligt utskottets uppfattning ankomma på regeringen att efter en ingående prövning ta ställning till det ytterligare medelsbehov som kan komma att erfordras för att de aktuella kampanjerna skall kunna fullföljas under nästa budgetår.

Vad utskottet med anledning av motion A450 (c) anfört om ytterligare medel till glesbygdsdelegationen bör ges regeringen till känna.

Jordbruksutskottet konstaterar att anslaget till regionala utvecklingsinsatser m. m. som en konsekvens av arbetsmarknadsutskottets ställningstagande för budgetåret 1988/89 kommer att uppgå till 690 milj. kr. Medlen står till länsstyrelsernas förfogande, och fördelningen under budgetåren 1986/87 och 1987/88 anges i en särskild förteckning på s. 62 i AU 1987/88:13.

I övrigt vill jordbruksutskottet, utöver den redovisning som innefattas i referatet ovan, erinra om att ett särskilt handlingsprogram för landsbygdsutvecklingen har antagits av lantbruksstyrelsen.

Huvudpunkterna i programmet är följande:

Ett råd för landsbygdsutveckling knyts till lantbruksstyrelsen. Ett program upprättas i varje län under länsstyrelsens ledning. Vid varje lantbruksnämnd bör finnas 1-2 landsbygdsutvecklare. Rådgivning lämnas till alla lantbrukare, även deltidslantbrukare.

Lantbruksstyrelsen tar initiativ till utvecklingsprojekt rörande kombinerade företag, marknadsföring m. m. Samverkan sker med lantbrukskooperationen om marknadsföring av nya landsbygdsprodukter. Särskilda insat-

Bland de stödformer som på olika sätt stimulerar en levande landsbygd kan nämnas stödet till jordbruket i norra Sverige och även det särskilda åtgärdsprogram för Norrlandsjordbruket som beslutades år 1987 och som hittills tilldelats 180 milj. kr., budgetåret 1988/89 inräknat (se t. ex. JoU 1987/88: 17 p. 7). Programmet ger bl. a. möjligheter att stödja olika typer av företag som drivs i kombination med ett jord- eller skogsbruksföretag.

De hittillsvarande erfarenheterna av programmet är mycket goda.

Det bör vidare nämnas att jordbruksministern aviserat en ändring av rationaliseringsförordningen som innebär att fr. o. m. budgetåret 1988/89 statlig kreditgaranti bör lämnas till med jord- och skogsbruksföretag kombinerade företag i glesbygder i hela landet.

Utskottet utgår från att detta glesbygdskoncept är detsamma som anges i ovan redovisade regionalpolitiska sammanhang, vilket bl. a. innebär att vederbörande länsstyrelse får ett inflytande över förutsättningarna för denna stödform. Utskottet är däremot inte berett att, i enlighet med en skrivelse från länsstyrelsen i Kronobergs län, föreslå att stödformen skall gälla generellt över hela landsbygden.

Av betydelse i detta sammanhang är även de nyligen beslutade resursförstärkningarna i enlighet med regeringens förslag om regionalpolitiska insatser i bl. a. Bergslagen och Norrbotten. Åtgärder med mera generell syftning inom ramen för bl. a. Omställning 90 är givetvis också viktiga för lantbruksnäringen i stort. Dessa frågor behandlas närmare i ett följande avsnitt.

Utskottet instämmer i de synpunkter som framförs i motionerna så till vida att lantbruksnäringen är en ytterst viktig resurs från regionalpolitisk synpunkt. I stora delar av vårt land utgör den basen för en livskraftig landsbygd. Den redovisning utskottet lämnat ovan av strävandena att i olika sammanhang främja landsbygdens utveckling bör dock till stor del kunna tillgodose syftet med motionerna Jo204, Jo231, Jo273, Jo285 och Jo288.

De motioner som behandlar jordbrukets m. fl. näringars betydelse för specificerade län eller landskap kan likaså anses tillgodosedda med vad utskottet anfört. Det gäller motionerna Jo259 (Värmland), Jo250 (Skaraborgs län) och Jo286 (Halland).

Vad beträffar jordbruk och trädgårdsnäring i Skåne bör erinras om att de båda Skånelänen under senare år drabbats hårt av strukturförändringar inom andra näringar, bl. a. varvs-, teko- och byggnadsindustrierna. Jordbruksutskottet vill i likhet med vad arbetsmarknadsutskottet anförde under föregående riksmöte framhålla den stora betydelse som jordbruket har för de båda Skåneläners sysselsättning oaktat även dessa näringar står inför strukturella problem (AU 1986/87: 13 s. 95).

Utöver dessa uttalanden bör motionerna Jo235 yrkande 1, Jo244 yrkandena 1, 2 och 4, Jo 772 yrkande 2 och Jo 874 yrkande 2 inte föranleda någon åtgärd.

I folkpartiets följdmotion Jo69 yrkas att 2 milj. kr. av s. k. utomramsmedel anvisas för forsknings- och rådgivningsarbete rörande landsbygdsut-

veckling vid Sveriges lantbruksuniversitet (yrkande 3). Yrkandet överensstämmer med ett förslag från lantbrukarnas förhandlingsdelegation som redovisas på s. 47 i propositionen. Jordbruksnämnden har på grund av tidsbrist inte hunnit remissbehandla detta förslag men avser att efter remissbehandling inkomma med förslag i frågan.

Utskottet är inte berett att föregripa den prövning som jordbruksnämnden avser att göra i denna fråga. Det bör nämnas att forsknings- och rådgivningsinsatser i enlighet med synpunkterna i motionen inryms i det åtgärdsprogram för jordbruket i norra Sverige som utskottet redovisat i det föregående. De medel som anvisas genom skogs- och jordbrukets forskningsråd är också av betydelse i detta sammanhang. Utskottet har vidare i ett nyligen avgivet betänkande tillstyrkt att lantbruksuniversitetet för innevarande budgetår tilldelas ytterligare 2 milj. kr. för utveckling av småskalig livsmedelsproduktion i Norrbottens län (JoU 1987/88:26).

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo69 yrkande 3.

Stöd till jordbruket i norra Sverige

Utskottets överväganden

I motion Jo60 av Börje Hörnlund och Jan Hyttring (c) behandlas i en utförlig motivering de problem som föreligger beträffande jordbruket i norra Sverige. Motionen utmynnar i yrkanden om åtgärder i följande avseenden

- förbättringar av prisstödet för smågris- och getproduktion
- utvidgning av prisstödsområdet för potatisodling
- stöd till investeringar i markavvattning
- stöd till särskilt skuldyngda jordbruksföretag
- åtgärder för att underlätta generationsskiften och nyetablering
- stöd till riskfyllda utvecklingsprojekt
- forsknings- och försöksverksamhet för utvecklande av det norrländska jordbruket
- rådgivning och fortbildning inom det norrländska jordbruket
- åtgärder för att skapa bärkraftiga jordbruk
- prioritering av lokal produktion

Utskottet vill framhålla att den nu aktuella propositionen huvudsakligen är inriktad på prisregleringen för jordbruksprodukter under tiden den 1 juli 1988 – den 30 juni 1989. Frågor om prisstöd m. m. till Norrlandsjordbruket ligger utanför ramen för den beredning som i detta ärende ankommer på utskottet. Med det tidsschema som gäller i förevarande ärende är det för övrigt inte möjligt att i detalj granska och sakbehandla den mångfald av förslag och synpunkter som framförs i motionen. Givetvis instämmer utskottet i motionärernas allmänna bedömning av landsbygdsnärings stora betydelse från bl. a. regionalpolitisk synpunkt för norra Sverige. De åtgärder som i olika sammanhang beslutats av riksdagen och statsmakterna i övrigt rörande Norrlandsjordbruket ligger i linje med detta synsätt. Riksdagens senaste beslut om den framtida jordbruks- och livsmedelspolitiken innebär att jordbruksproduktionen i norra Sverige skall bibehållas i

en omfattning som motsvarar 1984 års produktionsnivå. Skälet för denna målsättning är bl. a. jordbrukets stora betydelse för befolkning, sysselsättning, service, miljö m. m. I vissa utpräglade glesbygdskommuner är andelen förvärvsarbetande inom jord- och skogsbruk nästan 30%.

När det gäller åtgärder inom ramen för allmän regionalpolitik till stöd för glesbygden och landsbygden hänvisar utskottet till redovisningen i föregående avsnitt. Vidare framgår av årets budgetbehandling att ytterligare medel anvisats till prisstöd till jordbruket i norra Sverige (JoU 1987/88:17 p. 14). Ett särskilt åtgärdsprogram för jordbruket i norra Sverige beslutades under föregående riksmöte. Programmet inrymmer möjligheter att främja en del av de åtgärder som förordas i motionen. Med budgetåret 1988/89 inräknat har 180 milj. kr. anvisats för ifrågavarande åtgärdsprogram (se JoU 1987/88:17 p. 7). I samband med utskottets överväganden i det följande om tvåprissystemet för mjölk föreslår utskottet att programmet tillförs ytterligare 20 milj. kr. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo60 i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

Allmänna principer för jordbruksprisregleringen m. m.

I moderata samlingspartiets och centerpartiets kommittémotioner till proposition 1987/88:165 framförs synpunkter rörande bl. a. systemet för överläggningar om jordbrukspriserna och avtalsperiodens längd.

I motion Jo61 (m) anförs att ett nytt förhandlingssystem som tillgodoser både konsumenter och producenter måste utarbetas för att man skall kunna uppnå praktiska resultat. Längre avtalsperioder framstår som särskilt angelägna. Regler om kostnadsberäkning och inkomstföljsamhet för jordbruket bör utfärdas. I motionen anförs vidare att propositionen innehåller exempel på hur regeringen försökt omtolka gällande riksdagsbeslut om jordbrukspolitiken. Enligt motionärerna bör riksdagen påpeka att viktiga principiella förändringar i denna politik skall godkännas av riksdagen (yrkandena 1 och 2).

I motion Jo64 (c) anförs att behovet av en långsiktig jordbrukspolitik är stort och att fleråriga avtal bör eftersträvas.

Utskottet konstaterar att yrkandet i motion Jo61 om formerna för principiella ändringar i jordbrukspolitiken bl. a. syftar på det förslag som regeringen framlagt rörande statens och näringens ansvar för överskottsarealen. Denna fråga behandlas särskilt i det följande. Vad beträffar den principiella utgångspunkten föreligger inga delade meningar om att riksdagen skall ha det övergripande ansvaret för jordbrukspolitikens utformning och att viktiga ändringar härvidlag bör underställas riksdagen för prövning. Yrkande 1 i motion Jo61 påkallar således ingen vidare åtgärd i detta sammanhang.

När det gäller prisöverläggningarna bör påpekas att de berörda parterna givetvis har mandat att föreslå längre prisregleringsperioder än ett år. Jordbruksnämnden har anfört att det av planerings- och stabilitetsskäl bör eftersträvas fleråriga prisregleringsperioder (prop. s. 30). Eftersom näm-

dens medlingsbud inte godtogs av båda parter ansåg nämnden det inte möjligt att till regeringen lämna förslag om en flerårig period.

Aven utskottet anser att fleråriga prisregleringsperioder bör eftersträvas men att det i första hand måste ankomma på de överläggande parterna att bedöma i vad mån förutsättningar för sådana överenskommelser kan föreligga. Utskottet avstyrker således motionerna Jo61 yrkande 2 och Jo64 yrkande 5.

Med hänvisning till tidigare ställningstaganden avstyrker utskottet även motion Jo248 (c) yrkande 3 om en återgång till systemet med bundna överläggningar beträffande jordbrukarnas kostnadskompensation m. m.

Åtgärder för produktionsanpassning

Animalier

En rad åtgärder har de senaste åren vidtagits för att anpassa animalieproduktionen till den inhemska efterfrågan.

Våren 1983 infördes efter beslut av riksdagen ett temporärt förbud mot ny-, om- eller tillbyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin eller fjäderfä. Lagens giltighetstid har förlängts ett år i sänder och gäller för svin- och nötkreatursstallar fram t. o. m. den 30 juni 1988. För djurstallar för fjäderfä upphörde förbudet den 1 juli 1987.

Jordbruksnämnden föreslår i samråd med lantbruksstyrelsen att investeringsförbudet inte förlängs ytterligare efter den 30 juni 1988. Jordbruksministern delar uppfattningen att investeringsförbudet och andra selektiva åtgärder för produktionsanpassning bör vara tidsbegränsade eftersom de – om de permanentas – har en tendens att medföra komplicerade detaljregleringar som på sikt verkar effektivitetshämmande.

Regeringen har som nämnts lämnat förslag till ny djurskyddslag och förslag till miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m. Lantbruksstyrelsens tillämpningsföreskrifter bör kunna träda i kraft den 1 januari 1989. Några begränsningar utöver vad dessa förslag kan komma att innebära är enligt jordbruksministerns mening inte befogade. I avvaktan på dessa tillämpningsföreskrifter bör lagen om investeringsförbud emellertid förlängas ett halvår för nötkreaturs- och svinstallar, fr. o. m. den 1 juli 1988 t. o. m. den 31 december 1988.

Utskottets överväganden

Enligt motion Jo59 (vpk) har investeringsförbudet i animalieproduktionen verksamt bidragit till att anpassa produktionen till den inhemska efterfrågan. Förbudet bör liksom tidigare förlängas med ett år i taget, dvs. till den 30 juni 1989. Under året bör nya regler om begränsning av expansionsinvesteringar övervägas för att eventuellt ersätta det nuvarande investeringsförbudet (yrkandena 1 och 2).

I motion Jo64 (c) förordas en etableringskontroll som ersättning för det nuvarande investeringsförbudet. Kontrollen bör gälla företag som vid eventuell utökning uppnår minst 50 djurenheter. Vid nyinvesteringar måste hänsyn tas till det tillgängliga produktionsutrymmet, regional balans,

jordbruket och miljön och till antalet djurenheter per ha. Denna föreslagna etableringskontroll måste utformas i samarbete mellan näringen och regeringen.

Vidare anförs att det inom jordbruket finns ett sparande för framtida investeringar avsatt på investeringskonton. Eftersom produktionsutrymmet är begränsat bör man överväga om detta sparande kan användas för andra områden än investeringar i jordbrukets driftsbyggnader. Andra områden skulle exempelvis vara skogsplantering och dränering (yrkandena 2 och 3).

I motion Jo66 (c) yrkas att investeringsförbudet bibehålls, med nuvarande möjligheter till dispens inom stödområdet för prisstöd till Norrlandsjordbruket.

I folkpartiets och moderata samlingspartiets partimotioner från allmänna motionstiden 1988 yrkas att förbudet mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin upphävs (Jo205 yrkande 4 resp. Jo213 yrkande 7). Enligt motion Jo213 bör upphävandet ske med verkan redan fr. o. m. den 1 juli 1988.

I motion Jo228 (c) yrkande 1 förordas statligt stöd i form av arealbidrag eller riktade bidrag till småskalig djurhållning.

Enligt motion Jo253 (c) yrkande 2 bör dispens från investeringsförbudet lämnas för byggande av suggstallar i Dalarna.

Utskottet delar regeringens bedömning att förbudet mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin skall upphöra med utgången av december 1988. Detta innebär att utskottet avstyrker motionerna Jo59 yrkande 1, Jo66 yrkandena 3 och 4 och Jo213 yrkande 7.

Med hänvisning till de begränsningar i fråga om animalieproduktionen som innefattas i de av utskottet nyligen tillstyrkta regeringsförslagen om ny djurskyddslag och om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket (JoU 1987/88:22 och 24) avstyrker utskottet vidare motion Jo64 yrkande 2 om etableringskontroll för animalieproduktionen.

Med samma hänvisning avstyrks motion Jo59 yrkande 2.

Utskottet konstaterar att motion Jo205 yrkande 4 blir tillgodosedd genom utskottets ställningstagande och att motsvarande gäller motion Jo253 yrkande 2 om vissa dispensmöjligheter i fråga om nybyggnadsförbudet.

Utskottet avstyrker motion Jo228 yrkande 1 på den grunden att utskottet inte är berett att föreslå något statligt stöd som särskilt avser animalieproduktionen. Syftet med motionen bör kunna nås på andra vägar. Som framgår av det tidigare anförda har förslag framlagts om ny djurskyddslag m. m. som nyligen antagits av riksdagen. För närmare information om innebörden av denna reform hänvisas till JoU. 1987/88:22. Intentionerna bakom den nya lagen ligger väl i linje med motionärens önskemål om en djurhållning som är bättre anpassad till djurens naturliga behov.

I anslutning till yrkandet i motion Jo64 om användningen av vissa investeringsfonder får utskottet anföra följande.

I lagen (1979:610) om allmän investeringsreserv finns bestämmelser om skattefria avsättningar på allmänt investeringskonto vid beräkning av bl. a. nettointäkt av jordbruksfastighet. Utskottet utgår från att motionärerna åsyftar medel som avsatts med stöd av denna lag. I lagen finns bestämmel-

ser om för vilka ändamål allmän investeringsreserv får tas i anspråk i form av en uppräknings i 8 §. I paragrafen ingår t. ex. kostnader för främjande av skogsbruk samt för reparations- och andra underhållsarbeten på en här i riket belägen markanläggning som inte utgör omsättningstillgång i rörelse. Det bör framhållas att investeringsreserverna – sedan viss tid förflutit efter insättningen – i princip får disponeras efter den enskilde företagarens gottfinnande för de ändamål som anges i lagen, om kostnaden hänförs till samma förvärvskälla som den tidigare gjorda avsättningen. Om särskilda skäl föreligger kan regeringen medge att investeringsreserv tas i anspråk i annan förvärvskälla än den som avsättningen hänförs till. Med det anförda får motion Jo64 yrkande 3 anses i viss mån tillgodosedd.

Avvecklingsersättning

Avvecklingsersättning kan utgå till mjölkproducenter, specialiserade nötköttsproducenter och smågrisproducenter. Avvecklingsersättning för mjölkproducenter utgår till producenter i åldern 60–65 år för att dessa skall upphöra med mjölkproduktionen. Enligt gällande beslut får nya producenter ansluta sig till systemet t. o. m. kalenderåret 1988. I fråga om specialiserade nötköttsproducenter utgår avvecklingsersättning i fyra år till den som producerat minst motsvarande 20 ungnöt per år från inköpta kalvar. Produktionen skulle vara helt avvecklad den 31 december 1986. Avvecklingsersättning som utgår till smågrisproducenter betalas ut i tre år till producenter födda åren 1922–1926. Produktionen skall ha upphört under år 1986.

För att minska risken för framtida mjölköverskott föreslår jordbruksnämnden att avvecklingsersättning lämnas till mjölkproducenter som ansluter sig före 1991 års utgång. Ersättningen föreslås höjd från 50 till 60 öre per kg ersättningsgrundande kvantitet. Ersättningsgrundande kvantiteter för dem som ansluter sig fr. o. m. den 1 juli 1988 bör baseras på produktionen år 1987. Utskottet har, liksom jordbruksministern, inget att erinra mot nämndens förslag. Som i propositionen anförts ankommer det på regeringen att besluta i denna fråga.

Tvåprissystem för mjölk

Under tiden den 1 juli 1985–den 30 juni 1988 pågår försöksverksamhet med tvåprissystem för mjölk. Systemet syftar till att minska mjölköverskotten och skall ses som en temporär åtgärd. Tvåprissystemet är frivilligt och innebär i princip att mjölkproducenten erhåller hemmamarknadspris för den andel av produktionen som kan avsättas på den svenska marknaden. För eventuell överskjutande kvantitet erhålls världsmarknadspris. Innan beslut om eventuell förlängning fattas skulle försöksverksamheten utvärderas. En sådan utvärdering har gjorts av jordbruksnämnden.

Tvåprissystemet har enligt jordbruksministern i stort sett uppfyllt sina huvudsyften. Överskottsproduktionen har kunnat minskas väsentligt, vilket gjort att avräkningspriserna kunnat höjas. Detta har medfört en lönsamhetsförbättring för det stora flertalet producenter.

Systemet är dock förenat med betydande nackdelar. Det innebär dels en låsning av produktionsstrukturen, vilket verkar effektivitetshämmande, dels att mjölkkvoterna successivt kapitaliseras.

Tvåprissystemet för mjölk skall ses som en temporär åtgärd för att nedbringa överskotten och bör följaktligen avvecklas. Jordbruksministern har därför för avsikt att senare föreslå regeringen att tvåprissystemet som villkor för utjämningsbidrag förlängs endast t. o. m. den 30 juni 1989. Det bör ankomma på näringen (Lantbrukarnas riksförbund och Svenska mejeriernas riksförening) att i övrigt genomföra avvecklingen av nämnda tvåprissystem så att systemet kan upphöra vid ovanstående datum. Samråd kan i vissa frågor behöva äga rum med jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen.

Utskottets överväganden

Flertalet av de med anledning av propositionen väckta motionerna innehåller yrkanden rörande tvåprissystemet.

Enligt motion Jo58 (m) bör tvåprissystemet behållas i ytterligare tre år, räknat från den 1 juli 1988. Liknande yrkanden framförs i motionerna Jo61 (m) yrkande 3, Jo62 (m) (delvis), Jo63 (fp), Jo65 (c) och Jo68 (c). I motion Jo62 yrkas dessutom ett tillkännagivande rörande jordbrukets situation i Värmlands län.

Enligt vpk-motionen Jo59 bör tvåprissystemet behållas tills vidare. Vidare föreslås ett riksdagsuttalande att storskalig livsmedelsproduktion ej är förenlig med småjordbrukens överlevnadsmöjligheter (yrkandena 3 och 4).

I motion Jo64 (c) yrkas att tvåprissystemet behålls så länge obalansen mellan produktion och konsumtion kvarstår (yrkande 1).

I motion Jo66 (c) yrkas att tvåprissystemet ersätts med differentierade regionala utjämningsbidrag som skulle innebära att varje region fick ett ekonomiskt ansvar för produktionsbalansen i förhållande till en given mjölkkvot (yrkande 1).

Enligt motion Jo67 (s) måste avvecklingen av tvåprissystemet ske under sådana former att mindre mjölkproducenter eller producenter i norra Sverige och övriga glesbygder inte missgynnas. Utvecklingen i olika delar av landet bör följas uppmärksamt under systemets avveckling.

I folkpartiets kommittémotion Jo69 anförs att man accepterar regeringens förslag om avveckling per den 30 juni 1989. Särskilda åtgärder bör dock vidtas för att skydda producenterna inom stödområdet (yrkande 2). I konsekvens härmed yrkas att de 100 milj. kr. av införselavgiftsmedel som i propositionen föreslås överförda till statskassan används för att justera producentpriset på mjölk inom stödområdet för den händelse avvecklingen skulle leda till kraftigt sänkta avräkningspriser (yrkande 1).

Företrädare för Lantbrukarnas riksförbund och Svenska mejeriernas riksförening har vid en uppvaktning inför utskottet förordat att tvåprissystemet avvecklas först den 1 juli 1991.

Chefen för jordbruksnämnden har vid en hearing lämnat information om tvåprissystemet och vissa frågor i övrigt rörande produktionsbalansen i jordbruket m. m.

Skriftliga och muntliga synpunkter har framförts av bl. a. länsstyrelser, JoU 1987/88:25
lantbruksnämnder och enskilda mjölkproducenter inom stödområdet.

Utskottet får för sin del anföra följande.

Beträffande tvåprissystemet för mjölk kan utskottet konstatera att det varit effektivt så till vida att det har medverkat till att väsentligt minska överskottsproduktionen, vilket medför höjda avräkningspriser och därmed förbättrad lönsamhet för mjölkproducenterna. Utskottet delar dock den uppfattning som framförs såväl i propositionen som i bl. a. motion Jo67 (s), nämligen att den positiva effekt på lönsamheten som på kort sikt kan uppnås genom tvåprissystemet på längre sikt urholkas. Därtill inträder på längre sikt andra betydande nackdelar såsom kapitalisering och stel produktionsstruktur och kostnadsökningar. Åtgärder av detta slag bör därför vara tillfälliga. Tvåprissystemet bör därför upphöra den 1 juli 1989 som föreslagits i propositionen.

I motionerna Jo64, Jo66 och Jo67 m. fl. motioner pekar motionärerna på den oro som föreligger för att en eventuell produktionsökning inverkan på producentpriset vid avskaffandet av tvåprissystemet skulle drabba de mindre producenterna och producenterna i norra Sverige. För att motverka sådana effekter för de mindre producenterna bör enligt utskottets mening särskilda övergångsåtgärder vidtas under ett år efter avskaffandet av tvåprissystemet. Statens jordbruksnämnd bör därför ges i uppdrag att utreda och lämna förslag om åtgärder inom den ordinära prisregleringens ram i detta syfte. Med tanke på att investeringsförbudet hävs vid årsskiftet och, som lantbruksstyrelsen framhållit, stora belopp finns insatta på s. k. investeringskonton, bör eventuella åtgärder ha en utformning som motverkar överutbyggnad i större anläggningar för mjölkproduktion. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

Utskottet utgår vidare från att regeringen och jordbruksnämnden följer utvecklingen för de mindre producenterna och producenterna i norra Sverige även efter övergångsperiodens slut och att regeringen är beredd att överväga åtgärder i det fall det syfte som övergångsåtgärderna skall uppfylla inte nås.

Riksdagen har tidigare vid olika tillfällen understrukit det angelägna i att värna jordbruksproduktionen och sysselsättningen i norra Sverige. Det finns därför anledning för utskottet att framhålla att det utjämningsystem mellan mejerierna som i dag tillämpas och som reglerar avräkningspriset till producenter bör användas så att det får en klar regionalpolitisk profil och motverkar en produktionsnedgång i stödområdet. Målsättningen skall vara att åter uppnå och bibehålla 1984 års produktionsnivå enligt 1985 års livsmedelspolitiska beslut. Utskottet anser det angeläget att bl. a. i samband med utvecklingen av tvåprissystemet vidta ytterligare åtgärder. Utskottet anser därför att 20 milj. kr. av de medel som står till regeringens förfogande i form av införselavgifter från regleringsåret 1987/88 bör disponeras inom ramen för det särskilda åtgärdsprogrammet för norra Sverige. Utskottet föreslår därför att riksdagen godkänner att dessa medel tillförs anslaget B 8 Särskilda åtgärder för jordbruket i norra Sverige under nionde huvudtiteln.

Det anförda innebär att utskottet i huvudsak ansluter sig till synpunkter-

na i motion Jo67 samt att motion Jo66 yrkande 1 i stor utsträckning kan anses tillgodosedd.

Motionerna Jo58, Jo59 yrkande 3, Jo61 yrkande 3, Jo63, Jo64 yrkande 1, Jo65 och Jo68 avstyrks.

Motion Jo62 om tvåprissystemet och jordbruket i Värmlands län avstyrks i den mån den inte tillgodoses genom utskottets överväganden ovan.

Motion Jo69 är tillgodosedd såvitt avser datum för avveckling av tvåprissystemet och även i fråga om viss omdisponering av införselavgiftsmedel, enligt vad utskottet förordat ovan. Motionen påkallar i övrigt ingen åtgärd såvitt avser yrkande 2.

Vad beträffar yrkande 4 i motion Jo59 om småjordbrukens överlevnads-möjligheter m. m. hänvisar utskottet till de ovan redovisade övervägandena och de beslut som i olika sammanhang fattats i fråga om begränsningar i storskalig djurhållning och om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket m. m.

Vegetabilier

Enligt 1985 års livsmedelspolitiska beslut har näringen huvudansvaret för överskottsproduktionen och produktionsanpassningen. Under en övergångsperiod av fem år skall emellertid staten betala en del av överskottskostnaderna för spannmål. Under perioden skulle åtgärder vidtas för att minska överskotten och därmed kostnadsbelastningen för samhället och jordbruket.

Våren 1986 tillsattes den s. k. spannmålsgruppen med uppgift att lägga fram förslag till hur kostnaderna för spannmålsöverskottet kunde minskas redan från 1987 års skörd, men även på längre sikt. Gruppen har i olika rapporter lämnat såväl överväganden som mer kortsiktiga och mer långsiktiga förslag. I den senaste, som presenterades hösten 1987, lämnades förslag till åtgärder för att minska spannmålsöverskottet och stimulera till alternativt markanvändning.

Regeringen har bemyndigat statens jordbruksnämnd att medge Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, att ingå avtal med jordbrukare för år 1988, i vilka jordbrukaren åtar sig att mot ersättning från föreningen minska sin areal spannmål och andra grödor som omfattas av jordbruksprisregleringen samt att hålla brukningsenhetens hela åkerareal besädd. Dessa avtal skulle i huvudsak överensstämma med spannmålsgruppens förslag.

Avtal har för år 1988 anmälts för närmare 27 000 brukningsenheter och drygt 250 000 ha åkermark. Effekten på spannmålsöverskottet år 1988 beräknas bli ca 690 milj. kg. Nettoeffekten för spannmålskassan beräknas till ca 140 milj. kr.

I propositionen föreslås att det för 1989 års skörd, liksom för innevarande regleringsår, skall ankomma på regeringen att inom ramen för de medel som står till förfogande för jordbruksprisregleringen fatta de beslut som kan behövas för att minska jordbrukarnas, regleringens och samhällets kostnader för spannmålsöverskottet. Åtgärderna bör utvärderas, väljas

och utformas med hänsyn till hur de bidrar till uppfyllelsen av 1985 års livsmedelspolitiska mål.

JoU 1987/88:25

Skälen för förslaget anges av jordbruksministern på följande sätt:

Regeringen har beslutat om ett omställningsprogram för år 1988 i syfte att minska kostnaderna för spannmålsöverskotten samt i syfte att stimulera alternativ markanvändning. Anslutningen för år 1988 är god. Jag avser att senare föreslå regeringen att samma åtgärdsprogram tillämpas även under år 1989. Vissa mindre justeringar av programmet har gjorts sedan beslutet för år 1988 fattades och kan eventuellt komma att behöva göras även för år 1989. Jag anser därför att det bör ankomma på regeringen att besluta om åtgärder för produktionsanpassning för 1989 års skörd.

Riksdagen uttalade våren 1986 att det är angeläget att de medel som staten under en övergångsperiod ställer till förfogande för att underlätta produktionsanpassningen utnyttjas för att stödja en inriktning av produktionen som så snart som möjligt minskar belastningen på samhällets och på lantbrukets ekonomi.

Jag vill i detta sammanhang betona vikten av att detta utnyttjande sker på ett sätt som även i vidare mening bidrar till uppfyllandet av de år 1985 fastställda målen för livsmedelspolitiken. Vid valet av åtgärder för att minska belastningen är det således viktigt att beakta de regionala, fördelningsmässiga och miljöpåverkande effekterna av de olika former som prövats eller kan komma i fråga för att främja en ändamålsenlig produktionsstruktur.

Världsmarknadspriserna fluktuerar väsentligt över tiden. För närvarande ligger priserna på en mycket låg nivå. Det är i dag inte möjligt att avgöra till vilket pris det svenska spannmålsöverskottet av 1988 års skörd kan exporteras. Exportkostnaderna, dvs. skillnaden mellan svenskt pris och världsmarknadspris, är för närvarande höga, men är alltså svåra att förutsäga även på relativt kort sikt.

En annan faktor som är av stor betydelse i sammanhanget är skördens storlek. Det är i dag av naturliga skäl omöjligt att förutsäga den exakta storleken på denna.

Jordbruksnämnden har lämnat förslag till ändringar av de preliminära spannmålspriserna. Jag har inget att invända mot förslagen. De definitiva priserna fastställs emellertid först i höst då såväl skördens storlek som världsmarknadspriserna kan anges med större säkerhet.

Den största osäkerhetsfaktorn i dag är nivån på världsmarknadspriserna. Med hänsyn till osäkerheten om exportkostnaden anser jag det därför inte vara meningsfullt att i dagsläget söka precisera beloppet för statens delansvar. Det bör göras först i höst.

Jag har i min anmälan till budgetpropositionen 1988 (prop. 1987/88:100 bil. 11) beräknat att delansvarskostnaden blir 250 milj. kr. med antagande av en exportkostnad på 1 kr. per kg spannmål. Jag har därvid utgått från ett överskott på 1 000 milj. kg. Riksdagen har uttalat att detta är den kvantitet som normalt bör betraktas som överskott i detta sammanhang.

Riksdagen har vidare beslutat att statens delansvar skall utgöra 40% av kostnaderna för exportöverskottet vid normalskörd (1 000 milj. kg) och att delansvaret skall trappas ned under den femårsperiod för vilken staten påtagit sig detta ansvar.

Min utgångspunkt har varit att statens delansvar det första året avsåg hela kvantiteten för att år fem ha trappats ned med 50%. Detta är den avtrappning som ursprungligen användes för att söka förutsäga kostnaderna för delansvaret under femårsperioden. Kostnaden per kg har ökat väsentligt sedan dess – och därmed totalkostnaden – men avtrappningsmodellen vad avser kvantiteten är fortfarande tillämplig.

Regeringen har i 1988 års budgetproposition (prop. 1987/88:100 bil. 11), mot bakgrund av den osäkerhet som föreligger, föreslagit att den under förslagsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område upptagna anslagsposten Samhällets delansvar för överskottsarealen tas upp som en förslagsvis post av 1000 kr. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (JoU 1987/88:17, rskr. 184).

Jordbruksnämnden föreslår att en reserv inom regleringsekonomi bör övervägas för att finansiera underskott vid skördevariationer.

Jag anser att regeringen bör ta ställning till huruvida en sådan reserv skall inrättas först när nämnden närmare har övervägt frågan.

Utskottets överväganden

Utskottet behandlar i detta avsnitt dels följdmotioner angående statens delansvar för kostnaderna för exportöverskottet, dels ett antal fristående motioner som huvudsakligen berör omställningsprogrammet och utveckling av alternativa råvaror m. m.

Samtliga oppositionspartier har framlagt motioner av innebörd att statens delansvar bör uppgå till 40 % under hela femårsperioden och ej avtrappas. Dessa är Jo59 (vpk) yrkande 5, Jo61 (m) yrkande 4, Jo64 (c) yrkande 4 (delvis) och Jo69 (fp) yrkande 4. I motionerna framhålls bl. a. att tidigare riksdagsbeslut i denna fråga inte ger stöd för den avtrappning av kostnadsansvaret som föreslås i propositionen.

Utskottet får med anledning härav anföra följande.

Regeringens förslag i proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken innebar bl. a. att samhället borde ta ett delansvar för överskottsarealens kostnader. Andelen för samhället borde vara 40 %, medan näringen borde svara för 60 %, räknat vid normalskörd. Samhällets kostnader för det första året beräknades till 160 milj. kr., för att därefter minska. Kostnaderna för en femårsperiod beräknades till sammanlagt 600 milj. kr. Det skulle i första hand ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassningsåtgärderna på vegetabilieområdet ledda fram till att samhällets delansvar i finansieringen av överskottsproduktionen kunde upphöra. En utvärdering av anpassningsåtgärderna skulle ske efter femårsperiodens slut, varvid en bedömning skulle göras om uppställda anpassningsmål uppnåtts också beträffande kostnadsansvaret.

I utskottets betänkande JoU 1984/85:33 anfördes bl. a. (s. 36):

Det förslag till fördelning av ansvaret för överskottsarealens kostnader mellan samhället och näringen som läggs fram i propositionen finner utskottet för sin del väl avvägt och kan därför biträda detsamma. Andelen för samhället bör sålunda vara 40 % medan näringen svarar för 60 %. Utskottet har heller ingen erinran mot de i propositionen gjorda kostnadsberäkningarna i sammanhanget.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det i första hand bör ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassningsåtgärderna på vegetabilieområdet leder till att samhällets delansvar i finansieringen av överskottsproduktionen kan upphöra. Som sägs i propositionen bör en utvärdering av anpassningsåtgärderna ske efter en femårsperiod.

Enligt utskottets mening borde vidare samhällets kostnader för överskottsarealen få belasta statsbudgeten.

På utskottets förslag godkände riksdagen dels vad som förordats i propositionen om samhällets delansvar, dels vad utskottet förordat om finansieringen av hithörande kostnader (rskr. 1984/85:393).

Regeringens förslag i proposition 1984/85:166 baserade sig på det förslag som lämnades av 1983 års livsmedelskommitté i betänkandet (SOU 1984:86) Jordbruks- och livsmedelspolitik. Till grund för beräkningarna låg antagandet om ett spannmålsöverskott av 1 milj. ton och en exportkostnad av 40 kr. per deciton. Samhällets kostnader för det första året i den femåriga perioden blev därmed 40% av 400 milj. kr., dvs. 160 milj. kr. Enligt vad utskottet erfarit skulle detta belopp enligt beräkningarna minska med 20 milj. kr. om året under femårsperioden så att beloppen vid oförändrad exportkostnad per kg spannmål skulle bli 160, 140, 120, 100 och 80 milj. kr., dvs. sammanlagt 600 milj. kr.

Efter det att livsmedelskommittén gjort sina beräkningar ökade emellertid exportkostnaderna per kg högst väsentligt. Detta resulterade i att betydligt högre belopp har kommit att betalas ut än vad som ursprungligen beräknats. Således anförde utskottet (JoU 1985/86:24) att utskottets uttalande om kostnadsfördelningen mellan staten och näringen i fråga om 1985 års skörd (budgetåret 1985/86) borde tillämpas på en exportkostnad som uppgick till 84 kr. 50 öre per deciton spannmål. Det spannmålsöverskott som omfattas av statens åtagande gentemot näringen borde enligt utskottets bedömning i detta sammanhang fastställas till en miljon ton, vilket är den överskottsmängd som livsmedelskommittén ansåg motsvarade begreppet normalskörd. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan. Det belopp som slutligen kom att utgöra samhällets del av kostnaderna för överskottet baserade sig således på en exportkostnad som var mer än dubbelt så hög som ursprungligen beräknats. I förhållande till det ursprungliga beloppet av 160 milj. kr. gjordes således en uppräknings med $84,5/40 \times 160$ milj. kr. till 338 milj. kr.

Vad gäller exportkostnaderna för 1986 års skörd föreslog regeringen i proposition 1985/86:100 bil. 11 en särskilt beräknad anslagspost om 140 milj. kr. i enlighet med den ursprungliga avtrappningsplanen för ifrågasättande ändamål. Utskottet ansåg det därvid för närvarande inte vara nödvändigt att riksdagen anvisade ytterligare medel under anslaget med bestämt belopp. Om så erfordrades borde även anslaget för budgetåret 1986/87 få överskridas.

I detta sammanhang avstyrkte utskottet yrkandena 3 och 5 i motion Jo261 att statens kostnader för överskottsarealen skulle – med ändring av tidigare riksdagsbeslut – uppgå till 60% och ej avtrappas.

I samband med de särskilda överläggningar som genomfördes hösten 1986 rörande bl. a. underskottet i spannmålskassan fastställdes samhällets delansvar för överskottet år 1986 till 460 milj. kr. Beloppet baserade sig på den då aktuella exportkostnaden av 115 kr. per deciton. Emellertid gjordes i detta sammanhang ett avsteg från avtrappningsplanen. Beloppet fastställdes således enligt följande: $115/40 \times 160$ milj. kr., dvs. 460 milj. kr.

Enligt vad utskottet erfarit klargjorde regeringens företrädare entydigt för jordbruksnäringens representanter att det här rörde sig om ett avsteg från den avtrappningsmodell som gäller.

För 1987 års skörd fastställdes beloppet för samhällets delansvar ånyo enligt den fastlagda avtrappningsplanen. Beloppet beräknades därvid till 115/40 x 120 milj. kr., dvs. 350 milj. kr., vilket belopp även fastställdes av regeringen. I proposition 1987/88: 100 bil. 11 har regeringen vad avser 1988 års skörd antagit en exportkostnad av 100 kr. per deciton. Med den angivna avtrappningen uppgår därför samhällets delansvar till 100/40 x 100 milj. kr., dvs. 250 milj. kr. Regeringen fullföljer således den beslutade avtrappningen av samhällets delansvar för spannmålsöverskottet. Utskottet vill åter understryka att det i första hand får ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassningsåtgärderna på vegetabilieområdet faktiskt leder till att samhällets delansvar i finansieringen av överskottsproduktionen kan upphöra.

Det är därför angeläget att de medel som staten under en övergångsperiod ställer till förfogande för att underlätta produktionsanpassningen utnyttjas för att stödja en inriktning av produktionen som så snart som möjligt minskar kostnadsbelastningen på samhället och på lantbrukets ekonomi. Det bör också eftersträvas att denna anpassning sker under socialt acceptabla former.

I den nu aktuella propositionen betonar regeringen vikten av att detta utnyttjande sker på ett sätt som även i vidare mening bidrar till uppfyllandet av de år 1985 fastställda målen för livsmedelspolitiken. Jordbruksutskottet delar jordbruksministerns åsikt att det vid valet av åtgärder för att minska belastningen är viktigt att beakta de regionala, fördelningsmässiga och miljöpåverkande effekterna av de olika former som prövats eller kan komma i fråga för att främja en ändamålsenlig produktionsstruktur.

Med det anförda instämmer utskottet i regeringens överväganden om statens delansvar för överskottskostnaderna och avstyrker motionerna Jo59 yrkande 5, Jo61 yrkande 4, Jo64 yrkande 4 (delvis) och Jo69 yrkande 4. Utskottet förslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört om statens ansvar i angivna hänscende.

Utskottet övergår härefter till att behandla de fristående motioner som gäller omställningsprogrammet och närliggande frågor.

Centerpartiets partimotion Jo234 innehåller en rad yrkanden som närmast tar sikte på bevarandet av all brukningsvärd åkermark och på en inriktning av jordbrukspolitiken, som bl. a. medverkar till produktionsanpassning och avsättning av alternativa råvaror (yrkandena 1 och 9). Övriga yrkanden innebär i huvudsak en precisering av vilka åtgärder som enligt motionärerna bör vidtas för att nå de nyss angivna målen (yrkandena 4–8 och 10). Inriktningen på omställningsarbetet bör vara att arealen foder- och proteingrödor ökas. Alternativ användning av spannmål samt odling av fibergrödor och råvaror i övrigt till industrin bör främjas. Omställningsstödet bör i medeltal utgå med 2 500 kr. per ha. Den ekonomiska omfattningen av omställningsarbetet bör uppgå till ca 250 milj. kr., utöver kostnaderna för statens delansvar om 40%. Riktade insatser bör göras för en tryggad avsättning av alternativa råvaror. En del av de ekonomiska resurserna bör användas även för åtgärder som på kort sikt begränsar exportbehovet. Ett utvecklingsprogram bör upprättas för omställningsarbetet och för informationsinsatser m. m. till industrin.

Också i centerpartiets följdmotion Jo64 (yrkande 4 delvis) understryks behovet av stimulanser av alternativa råvaror.

Utskottet vill erinra om att stora ansträngningar görs för att minska kostnaderna för spannmålsöverskottet och stimulera till alternativ markanvändning. Inom ramen för omställningsprogrammet – Omställning 90 – utgår ersättning för minskning av arealerna spannmål och andra prisreglerade grödor. Ersättningen varierar efter skördeområde mellan 700 och 2700 kr. per ha år 1988. För skogsplantering på åkermark utgår engångsersättning motsvarande tre gånger årsersättningen. Ett särskilt stöd utgår för baljväxtodling med 700 kr. per ha. De åtgärder som vidtas skall utvärderas efter femårsperioden, som utgår år 1990. I propositionen anförs bl. a. (s. 8) att det är naturligt att en sådan utvärdering påbörjas relativt snart, så att underlag för beslut om åtgärder efter denna period föreligger före utgången av femårsperioden. Som anförs i propositionen pågår vidare samtal mellan företrädare för regeringen, riksdagspartierna, LRF och jordbruksnämndens konsumentdelegation om den långsiktiga omställningen av produktionen och användningen av åkerarealen.

Utskottet anser att motion Jo234 i viss mån får anses tillgodosedd genom den gjorda redovisningen av omställningsarbetet. I övrigt går utskottet inte närmare in på de olika förslag som framförs i motionen men förutsätter givetvis att dessa beaktas i de fortsatta diskussionerna rörande åkerarealens användning. I avbidan på resultatet av den utvärdering som aviseras i propositionen och av övriga insatser på området bör motionen inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

I folkpartiets partimotion Jo205 (yrkande 2) föreslås att ersättningen för skogsplantering höjs till ett belopp motsvarande fem års ersättning.

Utskottet avstyrker detta yrkande med hänvisning till redovisningen ovan.

Utskottet konstaterar vidare att yrkandet i moderata samlingspartiets partimotion Jo213 (yrkande 21) om användning av åkerarealen för skogsproduktion får anses tillgodosett genom de ersättningsregler som tillämpas i omställningsprogrammet. Samma bedömning gäller i viss mån motion Jo221 (s) om ett utjämnande lånesystem för att finansiera skogsplantering, liksom Jo227 (m) om statliga stödformer för skogsplantering.

Utskottet är inte berett att föreslå någon ändring av lagen om skötsel av jordbruksmark i enlighet med yrkande 20 i motion Jo213, så att överföring av åkermark till skogsplantering kan ske utan tillståndsprövning. Motionen avstyrks i denna del.

I en motion från riksmötet 1986/87, Jo901 (c, m), föreslås åtgärder för att stimulera fältmässig odling av lingon.

Utskottet vill nämna att glesbygdsdelegationen gett ut en rapport om odling av bär och svamp i Sverige. Vidare har frågan om tillvaratagande av vilda bär uppmärksamats i lantbruksnämndernas skriftserie Praktiska råd (nr 11 1987). Det kan tilläggas att det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige ger möjligheter till statligt stöd till verksamheter som bedrivs i kombination med ett jord- eller skogsbruksföretag. Utskottet ställer sig positivt till motionens syfte men anser, med hänvisning bl. a. till det nu anförda, att något särskilt initiativ från riksdagens sida inte är påkallat i denna fråga.

Prisregleringens utformning

Regeringens förslag innebär i korthet att prisregleringsperioden skall omfatta tiden den 1 juli 1988—den 30 juni 1989.

Kompensationsbeloppet den 1 juli 1988 skall uppgå till 1 409,7 milj. kr. Av detta skall 1 009,7 milj. kr. tas ut i form av prishöjningar på olika produkter den 1 juli 1988. Resterande 400 milj. kr. skall tas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen.

Den 1 januari 1989 skall prisjusteringar ske endast om utvecklingen av PM-index under tiden februari—september 1988 överstiger 2,5%. Överstiger indexutvecklingen nämnda procenttal skall jordbruket tillerkännas ett å conto-belopp av 425 milj. kr.

Det skall ankomma på regeringen att besluta om de pris- och avgiftsändringar som kan bli aktuella med anledning av förslagen.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens överväganden i detta avsnitt.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även några fristående motioner om förmalningsavgiften och om folkhälsosynpunkter i jordbruksprisregleringen m. m.

I motion Jo208 (m) yrkas att förmalningsavgift bör utgå för spannmål som används vid tillverkning av spritdrycker i syfte att uppnå större konkurrensneutralitet både beträffande råvaran och biprodukterna vid framställningen.

Utskottet erinrar om att frågan berörts bl. a. i jordbruksnämndens utredning om socker och stärkelse m. m., vilken för närvarande bereds i jordbruksdepartementet. Nämnden konstaterar att det vid eventuellt uttag av förmalningsavgift på spannmålsråvaran inte kommer att finnas något lönsamhetsutrymme kvar för sprittillverkningen. I avbidan på resultatet av den fortsatta beredningen av nämndens förslag avstyrker utskottet motion Jo208.

Yrkanden om avskaffande av förmalningsavgiften för alternativt odlad spannmål framförs i motionerna Jo214 (s) och Jo248 (c) yrkande 6.

Utskottet erinrar om att frågan berörts av jordbruksnämnden i en delrapport om kvalitetsbetalning inom jordbruksprisregleringen. Därvid har nämnden av flera olika skäl — både praktiska och principiella — avvisat tanken på generella avgiftsbefrielser för viss odling. Med hänvisning härtill och till tidigare ställningstaganden från utskottets sida i denna fråga avstyrker utskottet motionerna Jo214 och Jo248 yrkande 6.

Enligt motion Jo246 (m) bör jordbruksnämndens kungörelse om fett-emulsionsavgift upphävas, med den huvudsakliga motiveringen att antalet lagar och författningar bör hållas nere och att särskilt de som inte fyller någon funktion bör avskaffas.

Utskottet konstaterar att det inom jordbruksprisregleringens ram lämnats ett flertal bemyndiganden för regeringen eller jordbruksnämnden att besluta om avgiftsbeläggning m. m. av olika produkter. Även om den av motionären åsystade avgiften för närvarande inte tillämpas, saknas enligt utskottets mening anledning att särskilt peka ut denna författning bland den mångfald bestämmelser som finns på området. Motionen avstyrks.

I motion Jo260 (s) yrkande 2 anføres en rad synpunkter på s. k. odlingsstöd och regleringsavgifter, som i huvudsak går ut på att stödet och avgifterna i större utsträckning bör främja vissa högkvalitetsorter. Vidare bör en översyn göras av systemet med förmalnings- och slaktdjursavgifter i syfte att åstadkomma lägre livsmedelspriser och högre kvalitet.

Utskottet erinrar om att jordbruksprisregleringens inverkan på livsmedelspriser och livsmedelskvalitet behandlats av 1986 års livsmedelsutredning i betänkandet (SOU 1987:44) om livsmedelspriser och livsmedelskvalitet. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i jordbruksdepartementet. Utskottet utgår från att frågan kommer att underställas riksdagen för vidare överväganden i samband med det förslag om livsmedelskontroll m. m. som, enligt vad jordbruksministern aviserat, skall framläggas senare under år 1988. Motionen påkallar således i denna del ingen särskild åtgärd från riksdagens sida.

I motion Jo282 (s) understryks behovet av ökad hänsyn till folkhälsosynpunkter i jordbruksprisregleringen. Dagens system innebär enligt motionen vissa konkurrensbegränsningar, framför allt på matfettsmarknaden. Genom kostnadsövertäckningen från smör till mjölk – som delvis underlättas av mjölksubventionerna – hålls smörpriset nere på en nivå som innebär att margarinkonsumtionen minskar och smörkonsumtionen ökar. Detta är olyckligt med hänsyn till margarinetets större värde från närings- och hälsosynpunkt.

Utskottet utgår från att de allmänna synpunkterna i motionen beaktas bl. a. i samband med det beredningsarbete som utskottet ovan hänvisat till i fråga om livsmedelspriser och livsmedelskvalitet. Vad särskilt beträffar frågan om eventuell kostnadsövertäckning mellan smör och mjölk bör framhållas att den svenska mjölkproduktionen ger en viss mängd mjölkfett som antingen måste avsättas inom landet eller exporteras till världsmarknadspris. I prisregleringshänseende skiljer sig mjölkproduktionen från andra produktionsgrenar så till vida att en enda råvara ger flera olika produkter. Som utskottet tidigare anfört (JoU 1986/87:26 s. 16) måste de olika produkternas priser anpassas efter marknadssituationen för att mjölkproducenterna skall uppnå åsyftad inkomstnivå. En prissättning som försämrar konkurrenssituationen för de mera priskänsliga produkterna innebär minskad inhemsk konsumtion och därmed ökad export med åtföljande exportförluster. Dessa exportförluster belastar regleringsekonomin totalt sett och leder därmed till sänkta avräkningspriser. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo282.

Ränte- och etableringsstöd

Jordbruksnämnden föreslår att amortering och räntebetalning av räntestödslån senareläggs ytterligare två år och börjar först regleringsåret 1990/91. Det fordras inga nya medel för räntestödet. Vidare föreslår jordbruksnämnden att medel för etableringsstöd anslås endast till de jordbrukare som redan har anslutits till stödformen. Etableringsstödet finansieras av regleringsmedel inom den ram som tilldelats jordbruket. För reglerings-

året 1988/89 bedömer lantbruksstyrelsen vid oförändrad räntenivå medelsbehovet till 15–20 milj. kr.

JoU 1987/88:25

Det ankommer på regeringen att besluta i dessa frågor. Jordbruksministern har för avsikt att föreslå regeringen att jordbruksnämndens förslag godkänns.

Utskottet instämmer i de överväganden som redovisas ovan. I enlighet härmed avstyrker utskottet motion Jo66 (c) yrkande 2 om stöd till viss nyetablering av animalieproducenter.

Låginkomstsatsning

Under anslagsposten Låginkomstsatsning m. m. inom jordbruket disponerar jordbruksnämnden 435 milj. kr. för budgetåret 1987/88. Regeringen har i budgetpropositionen 1988 under anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område tagit upp oförändrat 435 milj. kr. under denna anslagspost. Jordbruksnämnden föreslår att det belopp av 50 milj. kr., som enligt regeringsbeslut den 4 januari 1988 skulle användas för sociala åtgärder inom jordbruket, används tillsammans med medlen under anslaget Låginkomstsatsning m. m.

Dessutom föreslås att 40 milj. kr. av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen anvisas för sociala åtgärder inom jordbruket. Av de 90 milj. kr., som således anvisas utöver anslaget på 435 milj. kr., används 60 milj. kr. för avbytarverksamhet och 30 milj. kr. för produktionsanpassning.

Totalt föreslår nämnden att 88 milj. kr. anvisas för leveranstillägg för mjölk, 210 milj. kr. för avbytarverksamhet, 23 milj. kr. för företagshälsövård, 100 milj. kr. för socialförsäkringsskydd och 104 milj. kr. för produktionsanpassningsåtgärder m. m. Jordbruksministern avser senare föreslå regeringen att besluta enligt nämndens förslag.

Utskottets överväganden

I motion Jo61 (m) anføres att låginkomstsatsningen är att betrakta som en livsmedelssubvention. I fråga om leveranstillägget för mjölk erinras om att en låg produktion av mjölk kan bero på flera olika faktorer. Stödet har enligt motionen inte avgörande betydelse för lönsamheten och bidrar inte till att hålla kvar småskalig mjölkproduktion. Stödet bör därför avskaffas, och frigjorda medel bör överföras till avbytarverksamheten. Härigenom kommer de huvudsakligen mjölkproducenterna till godo.

Utskottet är inte berett att frångå den disposition av medel som redovisats ovan, och som för övrigt bl. a. innebär att en betydande ökning av resurserna kommer avbytarverksamheten till del. I enlighet härmed avstyrks motion Jo61 yrkande 5.

Utskottet tillstyrker även förslaget att 40 milj. kr. av utomramsmedel anvisas för sociala åtgärder i jordbruket och avstyrker således motion Jo59 yrkande 6 (vpk), vari yrkas avslag på propositionen i motsvarande del.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag och överväganden om ändring i lagen om prisreglering på jordbrukets område och om uppsamling av självdöda djur m. m. (prop. s. 16–17).

Införselavgiftsmedel m. m.

Regeringen föreslår att inflytande införselavgiftsmedel för regleringsåret 1988/89 skall disponeras i enlighet med redovisningen i nedanstående tabell.

Pälsdjursuppfödare skall erhålla prisåterbäring vid användning av vegetabiliskt fett i utfodringen. En del av den prisåterbäring som återbetalas för detta och andra fodermedel bör användas för uppbyggnad av en forskningsfond för pälsdjursnäringen.

Tabell 2.4.1 Huvudsaklig medelsdisposition av införselavgiftsmedel m. m. reglerings-åren 1986/87, 1987/88 och 1988/89

	1986/87 1 000-tal kr.	1987/88 1 000-tal kr. prel.	1988/89 1 000-tal kr. prognos
<i>Inkomster</i>			
Från föregående regleringsår kvarstående införselavgifter (inomrumsmedel)	17 731	36 522	—
Under resp. regleringsår influtna införselavgifter			
exkl. fodermedel	548 481	888 000	728 000
fodermedel	219 454	320 000	350 000
Summa	785 666	1 244 522	1 078 000
<i>Utgifter</i>			
a) Av medel inom fördelningsplanen			
Svensk spannmålshandel	86 000	92 000	
Sveriges potatisintressenter	27 500	27 500	
Sveriges oljeväxtintressenter	0	0	
Svensk kötthandel	4 000	4 000	
Föreningen för mejeriprodukter	161 000	69 500	
Svensk ägghandel	52 000	52 000	
Regleringskassan för fågelkött	3 000	6 000	
Regionalt kostnadsbidrag, norra Sverige			
— mjölk	45 500	45 500	
— kött	5 000	5 000	
— ägg	1 700	4 500	
Bidrag till fraktkostnader för mjölk och grädde	500	500	
Upplyningsverksamhet och utvecklingsarbete	13 500	15 000	
Stiftelsen lantbruksforskning	0	5 000	
Djurhållsovård, kontrollverksamhet m. m.	32 300	33 800	
Stöd till odling av konservärter och andra köksväxter	6 000	10 000	
Bidrag till grönmjöl	1 000	0	
Stöd till odling av bruna bönor	1 700	4 500	
Stöd till odling av vallväxtfrö	8 000	8 000	

	1986/87 1 000-tal kr.	1987/88 1 000-tal kr. prel.	1988/89 1 000-tal kr. prognos
Fonden för kollektiva åtgärder inom biodlingen	500	500	
Sveriges exportråd	2 000	3 000	
Sveriges potatisodlars riksförbund	2 780	2 780	
Bidrag till ersättningsfoder, norra Sverige	13 883	80 000	
Bidrag till potatisodling, norra Sverige	0	4 500	
Reserv till jordbruksnämndens förfogande	36 522	152 942	
Summa	504 385	626 522	617 200
Härefter kvarstående införselavgiftsmedel	281 281	618 000	460 800
b) Av medel utanför fördelningsplanen			
Utbyteshandel nötkött, öststaterna	44 933	70 000	70 000
Utbyteshandel kött och fläsk	75 000	50 000	50 000
Pristillägg får- och lammkött	15 925	17 000	27 000
Svensk matpotatiskontroll	6 038	6 204	6 362
Bidrag till Stiftelsen för ackordhästorganisationens bevarande	250	250	250
Minskning av mekaniska skador på matpotatis	500	500	0
Stöd till maltproduktionen	2 000	1 000	1 000
Sveriges exportråd	2 000	4 000	4 000
Ränta på lån i riksgäldskontoret	2 240	0	
Djurhälsovård	0	17 000	20 677
Lantbruksstatistik	100	26 000	37 708
Konsumentdelegationens sekretariat	400		400
Kostvaneundersökningar		1 250	
Alternativ odling		1 000	
Skördeeskadefonden			60 000
Ersättning för uteblivna pris- höjningar under 1988/89		300 000	90 000
Summa	149 386	494 204	367 397
Summa utgifter	653 771	1 120 726	984 597
Årets saldo (prognos)	+131 895	+123 796	+93 403

Fördelningsplanen för regleringsåret 1987/88 utgör 267,2 milj. kr. samt inflytande avgifter för fodermedelsimporten enligt riksdagens beslut våren 1987 (prop. 1986/87: 146, JoU 26, rskr. 346). Med hänsyn till att inflytande avgifter för fodermedelsimporten för närvarande kan beräknas till 320 milj. kr. beräknas därmed fördelningsplanen till 587,2 milj. kr. Därtill kommer kvarstående medel från regleringsåret 1986/87 på 36,5 milj. kr. De disponibla inkomsterna av införselavgifter beräknas till totalt 1 244,5 milj. kr., vilket innebär att 680,8 milj. kr. beräknas återstå sedan medel avsatts till fördelningsplanen. Enligt jordbruksnämndens förslag

skall utgå bl. a. ett utökat arealbidrag till stöd för potatisodlingen i norra Sverige och odlingen av bruna bönor till följd av skördeskadorna år 1987. Jordbruksministern har inget att erinra mot det preliminära förslaget till fördelningsplan som lämnats av jordbruksnämnden. Definitiv fördelningsplan för regleringsåret 1987/88 kan fastställas först efter utgången av regleringsåret, då de verkliga inkomsterna av införselavgifterna för fodermedel är kända.

Sammanställningen avseende ändamål utanför fördelningsplanen för regleringsåret 1987/88 skiljer sig på ett antal punkter från de preliminära beräkningar som låg till grund för riksdagens beslut våren 1987. De införselavgiftsmedel från regleringsåren 1986/87 och 1987/88 som enligt riksdagens beslut står till regeringens förfogande (prop. 1986/87:146, JoU 26, rskr. 346) har därvid delvis tagits i anspråk för olika ändamål sammanhängande med prisregleringen. Posten Utbyteshandel med nötkött från öststaterna beräknas öka med 30 milj. kr. Bidraget till Svensk matpotatiskontroll (SMAK) ökar med 56 143 kr. till följd av tidigare inte beaktade löneökningar för SMAK under regleringsåret 1987/88. Bidraget till Sveriges exportråd har, genom regeringens beslut, höjts med 2 milj. kr. för 1987/88. Till statens livsmedelsverks medverkan i kostvaneundersökningar disponeras 1 250 000 kr., vilket tidigare redogjorts för i årets budgetproposition. Vidare bör 1 milj. kr. användas för att stödja uppbyggnaden av en fungerande kontroll av alternativt producerade jordbruksprodukter. Detta har tidigare redovisats i proposition (1987/88:128) om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m.

Enligt nämndens förslag skall 300 milj. kr. av de införselavgiftsmedel som står till regeringens förfogande för regleringsåret 1987/88 tas i anspråk för att ersätta prishöjningar på jordbruksprisreglerade produkter under regleringsåret 1988/89. Jordbruksministern har ingenting att erinra mot vad jordbruksnämnden föreslagit i dessa delar.

Kostnaderna för sådana ändamål som får täckas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen beräknas därför för regleringsåret 1987/88 till 494 milj. kr., varav 300 milj. kr. avser ersättning för uteblivna prishöjningar under regleringsåret 1988/89. Jordbruksministern återkommer senare till regeringen med anledning av jordbruksnämndens förslag till disposition av de införselavgiftsmedel som står till regeringens förfogande för regleringsåret 1987/88.

Fördelningsplanen för regleringsåret 1988/89 föreslås omfatta oförändrat 267,2 milj. kr. jämte inflytande fodermedelsavgifter, vilket totalt beräknas ge 617,2 milj. kr.

Svensk spannmålshandel bör liksom hittills tillföras införselavgifter för viss utbyteshandel med brödsäd. Dessa avgifter beräknas till 40 milj. kr. Vidare bör Sveriges oljeväxtintressenter tillföras fettvaruavgifter såväl på importerad som inhemsk olja för en kvantitet motsvarande fettinnehållet i den inhemska fröskörden, dock högst motsvarande fettvaruavgifter på den totala fettkonsumtionen inom landet. Beloppet beräknas nu uppgå till 550 milj. kr.

Med hänsyn till ovissheten rörande regleringsekonomins utveckling för de olika varuområdena har nämnden inte lagt fram någon plan för fördel-

ning av det preliminärt beräknade beloppet för regleringsåret 1988/89. Nämnden avser att återkomma med förslag till preliminär fördelning av beloppet. Ett sådant förslag kan då avges i samband med att förslag lämnas till gränsskydd m. m. fr. o. m. den 1 juli 1988. Nämnden bör liksom tidigare få jämkna delbeloppen mellan de olika regleringsföreningarna och besluta om fördelning av det belopp som kan komma att stå till nämndens förfogande.

I det följande anges medelsbehovet under regleringsåret 1988/89 för de ändamål som bör täckas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen.

För utbyteshandel med nötkött med öststaterna har beräknats 70 milj. kr.

För utbyteshandel med kött och fläsk avsätts 50 milj. kr. av införselavgiftsmedel från import av kött och fläsk. En förutsättning är att motsvarande export ägt rum och att införselavgiftsmedel finns tillgängliga, sedan samtliga övriga ändamål tillgodosetts inom och utom fördelningsplanen med tillägg av en skäligen reserv för oförutsedda ändamål.

Under regleringsåret 1987/88 utgår pristillägg för får- och lammkött med 3,30 öre per kg, vilket beräknas motsvara en utgift på 17 milj. kr. Pristillägget föreslås höjt till 5,40 öre per kg får- och lammkött under regleringsåret 1988/89, vilket beräknas medföra en utgift på 27 milj. kr. Höjningen ingår i kompensationsbeloppet till jordbruket.

SMÅK tilldelas högst 4 844 000 kr. för den officiella kontrollen och 1 518 000 kr. för upplysningsverksamhet.

Bidrag till stiftelsen för ackordhästorganisationens bevarande bör utgå oförändrat med 250 000 kr.

Stöd till maltproduktionen för regleringsåret 1988/89 bör lämnas med 1 milj. kr.

Sveriges exportråd skall erhålla 4 milj. kr. av medel utanför fördelningsplanen regleringsåret 1988/89, förutsatt att jordbruket avsätter 4 milj. kr. från medel inom fördelningsplanen.

I enlighet med regeringens förslag i årets budgetproposition (1987/88:100 bil. 11) har jordbruksnämnden föreslagit att 20,7 milj. kr. anslås för finansiering av viss del av kostnaderna för djurens hälso- och sjukvård samt 37,7 milj. kr. för statistik på jordbrukets område.

Till finansiering av sekretariatet hos jordbruksnämndens konsumentdelegation föreslås 400 000 kr.

Propositionen innebär vidare att 60 milj. kr. av disponibla införselavgifter utanför fördelningsplanen för regleringsåret 1988/89 skall avsättas till skördeskadefonden för 1987 års skördeskador. Medlen skall enligt förslaget utbetalas regleringsåret 1989/90.

Jordbruksnämnden har föreslagit att totalt 400 milj. kr. av införselavgiftsmedel skall disponeras för att begränsa konsumentprishöjningar under regleringsåret 1988/89. Till detta används 300 milj. kr. av medel för regleringsåret 1987/88. Till resterande 100 milj. kr. disponeras införselavgiftsmedel för regleringsåret 1988/89, varav 10 milj. kr. utgör höjningen av pristillägg för får- och lammkött.

Jordbruksnämnden har föreslagit att en prisåterbäring lämnas för vege-

tabiliskt fett som används för utfodring av pälsdjur. Pälsdjursnäringen erhåller för närvarande återbetalning för fördyring av spannmål och annat foder orsakad av jordbruksprisregleringen. Bakgrunden är att huvuddelen av skinnen säljs på världsmarknaden. Jordbruksministern biträder nämndens förslag.

En del av prisåterbäringen för foder i fortsättningen avsätts för uppbyggnad av en forskningsfond för pälsdjursnäringen.

Enligt den överenskommelse som träffats mellan regeringen och jordbruksnäringen skall staten och näringen bidra med hälften var till den del av kostnaderna för 1987 års skörde-skador som överstiger 90 milj. kr. Skadorna år 1987 blev som regeringen tidigare redovisat för riksdagen betydligt större än vad som varit fallet under senare år. Konsekvenser av de stora skadorna har blivit att fonden i sin helhet tömts på medel. Regeringen har därför föreslagit riksdagen att anvisa 127 milj. kr. som ersättning till fonden i enlighet med nämnda överenskommelse (prop. 1987/88:125 bil. 6). För jordbruksnäringens del innebär överenskommelsen att näringens andel får avsättas inom ramen för de medel som tillförs jordbruket. Utöver dessa kostnader för ersättning till skörde-skadefonden kommer kostnader för administrationen av skyddet för skördeåret 1987, som i normalfallet skulle finansierats av fonden. Sammanlagt kan dessa administrationskostnader komma att uppgå till ca 17–18 milj. kr. Jordbruksministern avser att senare föreslå regeringen att avsätta medel för detta ändamål inom ramen för de införselavgiftsmedel från regleringsåret 1986/87, som står till regeringens förfogande.

Av resterande odisponerade införselavgiftsmedel från regleringsåret 1986/87 till regeringens disposition föreslås att 100 milj. kr. tas till intäkt under anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under nionde huvudtiteln. Härigenom avlastas statsbudgeten motsvarande belopp.

Med hänsyn till de oundgängliga variationerna i inflödet av införselavgifter har jordbruksministern i årets budgetproposition (prop. 1987/88:100 bil. 11, s. 34) föreslagit att en rörlig kredit av 60 milj. kr. även fortsättningsvis ställs till jordbruksnämndens förfogande. Med hänsyn till osäkerheten i prognosen bör det i enlighet med sammanställningen beräknade överskottet inte intecknas för något ändamål utöver de nu nämnda. Det på detta sätt beräknade överskottet bör liksom för innevarande år stå till regeringens disposition.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker de förslag till disposition av införselavgiftsmedel som redovisats ovan.

I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo64 (c) yrkande 7 och Jo69 yrkande 1, vari motionärerna avvisar förslaget om överföring av införselavgiftsmedel till statsbudgeten.

Prisregleringen på sockerbetor och socker för perioden den 1 juli 1988--den 30 juni 1989 bör enligt propositionen utformas enligt samma grunder som för innevarande regleringsperiod för det angivna ändamålet.

Grundpriset på sockerbetor, som avser 16% sockerhalt, skall år 1988 vara 30,79 kr. per 100 kg.

Prisregleringspriset på strösocker skall vid oljepriset 1 453 kr. per kubikmeter vara 456,42 kr. per 100 kg.

Det ankommer på regeringen att fatta de beslut om prisregleringen som kan komma att krävas under perioden.

Sockerbetsarealen för 1988 års odling föreslås vidare uppgå till oförändrade 51 000 hektar.

Arealbidragen till odlare som levererar betor till ö-bruken bibehålls oförändrade.

Arealbytet mellan fabrikspotatis och sockerbetor skall upphöra fr. o. m. 1989 års odling.

Utskottets överväganden

Två följdmotioner samt ett antal fristående motioner behandlar sockerbetsodlingens och sockernäringsens betydelse från regionalpolitisk synpunkt.

Enligt motionerna Jo61 (m) och Jo64 (c) bör den inhemska produktionen motsvara 95% av sockerkonsumtionen inom landet. Liknande synpunkter anförs i motionerna Jo238 (m) och Jo266 (c) yrkande 1.

I motion Jo222 (c) understryks sockerbetsodlingens betydelse för Öland och Kalmar läns fastland. En liknande bedömning görs i motion Jo229 (m) som dessutom tar upp odlingen i Blekinge. Enligt motion Jo266 yrkandena 2 och 3 bör sockerbetsarealen öka på Gotland, varjämte behovet av längre avtalsperioder framhålls.

I motion Jo216 (s) yrkas att regionalpolitiska hänsyn tas i jordbruksnämndens sockerutredning med hänsyn särskilt till sockerbruken på Öland och Gotland.

Utskottet går i detta sammanhang inte närmare in på frågan om den svenska sockerproduktionens omfattning på längre sikt. De förslag som framläggs i propositionen om prisregleringens utformning, areal och arealbidrag m. m. tillstyrks. Motionerna Jo61, Jo64, Jo238 och Jo266 avstyrks såvitt avser självförsörjningsgraden i den inhemska sockerproduktionen.

De motioner som särskilt behandlar sockerbetsodlingen i vissa specificerade regioner avstyrks i den mån motionerna inte kan anses tillgodosedda genom regeringens förslag om arealbidrag m. m., vilka redovisas på s. 23--24 i propositionen.

Forskning och rådgivning m. m.

Utskottets överväganden

I motion Jo248 (c) yrkande 2 förordas att jordbruksforskningen och rådgivningen i större utsträckning inriktas på biologiskt inriktad forskning. Lant-

bruksnämndens och hushållningssällskapens rådgivning bör utökas och utgöra en motvikt mot den kommersiella rådgivningen. Den bör i huvudsak vara kostnadsfri.

JoU 1987/88:25

Utskottet har i olika sammanhang erinrat om att forskningen och rådgivningen på jordbrukets område skall ge underlag för en produktionsinriktning som kan förena effektivitet och hänsyn till miljön. Vid årets budgetbehandling har ytterligare resurser anvisats för miljöinriktad växtodlingsrådgivning m. m. Ytterligare insatser på detta område har aviserats i proposition 1987/88:128 om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket, m. m. (JoU 1987/88:24). Motionen avstyrks i denna del i den mån den inte tillgodoses med det anförda.

Enligt motion Jo275 (m) krävs åtgärder för att samordna och effektivisera lantbrukets rådgivning. Motionärens yrkande och motivering överensstämmer till stor del med en motion (m) som behandlades i utskottets betänkande JoU 1986/87:26 (s. 36 f). Utskottet anförde bl. a. att lantbruksrådgivningen fyller en viktig funktion med hänsyn till de strukturella förändringar m. m. som sker i denna näring. Motionen bör ej heller nu föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Yrkandet i motion Jo284 (vpk) om inrättande av ett oberoende forskningsinstitut avstyrks med hänvisning till utskottets bedömning av ett likalydande motionsyrkande i betänkandet JoU 1986/87:19 (s. 14). Enligt utskottet kunde skogs- och jordbrukets forskningsråd anses uppfylla kraven på ett från olika intressen fristående forskningsorgan.

Tanken på inrättande av utsädesreservat för t. ex. potatisodling i norra Sverige har flera gånger tidigare avvisats av utskottet. Därvid har bl. a. hänvisats till att lantbruksstyrelsen ansett att flera skäl talar mot denna lösning och att det från många synpunkter är bättre att låta kunniga odlare på företag med isolerat läge ombesörja grundutsädesodlingen.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo244 (fp) om grundutsädesodling av potatis i norra Sverige.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *en ny jordbrukspolitisk utredning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo205 yrkande 1,
2. beträffande *avreglering av det svenska jordbruket m. m.*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo213 yrkandena 1 och 13,
3. beträffande *en heltäckande livsmedelspolitik*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo284 yrkande 1,
4. beträffande *regional självförsörjning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo284 yrkande 2,
5. beträffande *planmässig samordning av produktionen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo284 yrkande 9,
6. beträffande *vissa produktionsformer i jordbruket m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo284 yrkandena 3 och 6,
7. beträffande *landsbygdens utveckling m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo231, 1987/88:Jo273 och 1987/88:Jo285,

8. beträffande *stöd till kombinerade företag m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo204,
9. beträffande *ändring av rationaliseringsförordningen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo288.
10. beträffande *jordbruket i Skåne m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo235 yrkande 1, 1987/88:Jo244 yrkandena 1, 2 och 4, 1987/88:Jo772 yrkande 2 och 1987/88:Jo874 yrkande 2,
11. beträffande *jordbruket i Skaraborgs län*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo250 yrkandena 1 och 2,
12. beträffande *jordbruket i Hallands län*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo286 yrkande 1,
13. beträffande *jordbruket i Värmlands län*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo259 yrkande 2,
14. beträffande *särskilda medel till forskning m. m. om landsbygdsutveckling*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo69 yrkande 3,
15. beträffande *stöd till jordbruket i norra Sverige – allmänt*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo60,
16. beträffande *allmänna principer för överläggningar om jordbrukspriserna m. m.*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo61 yrkandena 1 och 2 och 1987/88:Jo64 yrkande 5,
b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo248 yrkande 3,
17. beträffande *investeringsförbud i animalieproduktionen*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 1, 1987/88:Jo66 yrkandena 3 och 4, 1987/88:Jo205 yrkande 4, 1987/88:Jo213 yrkande 7 och 1987/88:Jo253 yrkande 2 antar förslaget till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin, dels ändring i samma lag,
18. beträffande *etableringskontroll m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 2 och 1987/88:Jo64 yrkande 2,
19. beträffande *disposition av investeringsreserver*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo64 yrkande 3,
20. beträffande *stöd till småskalig djurhållning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo228 yrkande 1,
21. beträffande *avveckling av tvåprissystemet för mjölk*
a) att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen anförts om avveckling per den 30 juni 1989 samt avslår motionerna 1987/88:Jo58, 1987/88:Jo59 yrkande 3, 1987/88:Jo61 yrkande 3, 1987/88:Jo62, 1987/88:Jo63, 1987/88:Jo64 yrkande 1, 1987/88:Jo65, 1987/88:Jo66 yrkande 1 och 1987/88:Jo68,
b) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo67 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförts om vissa övergångsåtgärder,
c) att riksdagen godkänner vad utskottet anförts om användningen av

20 000 000 kr. av införselavgiftsmedel till stöd till särskilda åtgärder för jordbruket i norra Sverige, JoU 1987/88:25

d) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo69 yrkande 2,

22. beträffande *uttalande om småjordbrukens överlevnadsmöjligheter*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo59 yrkande 4,

23. beträffande *statens delansvar för överskottskostnaderna*
att riksdagen godkänner vad utskottet anfört samt avslår motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 5, 1987/88:Jo61 yrkande 4, 1987/88:Jo64 yrkande 4 i motsvarande del och 1987/88:Jo69 yrkande 4,

24. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts i fråga om produktionsanpassning på vegetabilieområdet, i de delar som ej omfattas av moment 23 i utskottets hemställan,

25. beträffande *inriktningen av jordbrukspolitiken och stimulans av alternativa råvaror m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo64 yrkande 4 i återstående del och 1987/88:Jo234 yrkandena 1 och 4 – 10,

26. beträffande *höjd ersättning för skogsplantering*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo205 yrkande 2,

27. beträffande *skogsproduktion på åkerarealen m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo213 yrkandena 20 och 21,

28. beträffande *särskilda stödformer för skogsplantering*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo221 och 1987/88:Jo227,

29. beträffande *fältmässig odling av lingon*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo901,

30. att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats i fråga om prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker under regleringsåret 1988/89,

31. beträffande *förmalningsavgift på spannmål vid sprittillverkning*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo208,

32. beträffande *förmalningsavgift på alternativodlad spannmål*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo214 och 1987/88:Jo248 yrkande 6,

33. beträffande *översyn av vissa regleringsavgifter m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo260 yrkande 2,

34. beträffande *folkhälsosynpunkter i jordbruksprisregleringen m. m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo282,

35. beträffande *etableringsstöd*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo66 yrkande 2,

36. beträffande *låginkomstsatsning m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo61 yrkande 5,

37. beträffande *sociala åtgärder*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo59 yrkande 6,

38. beträffande *upphävande av viss myndighetskungörelse*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo246,

39. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts i fråga om användningen av avgiftsmedel som inflyter under regleringsåret 1988/89,

40. beträffande *viss disposition av införselavgiftsmedel från regleringsåret 1986/87*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo64 yrkande 7 och 1987/88:Jo69 yrkande 1,

41. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts i fråga om uppbyggnad av en forskningsfond för pälsdjursnäringen,

42. att riksdagen godkänner vad i propositionen anförts i fråga om prisregleringen på sockerbetor och socker under regleringsåret 1988/89,

43. beträffande *självförsörjningsgraden i sockerproduktionen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo61 yrkande 6, 1987/88:Jo64 yrkande 6, 1987/88:Jo238 och 1987/88:Jo266 yrkande 1,

44. beträffande *regionalpolitiska hänsyn i sockerutredningen m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo216, 1987/88:Jo222, 1987/88:Jo229 och 1987/88:Jo266 yrkandena 2 och 3,

45. beträffande *jordbruksforskning m. m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo248 yrkande 2,

46. beträffande *lantbrukets rådgivning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo275.

47. beträffande *forskningsinstitut*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo284 yrkande 10,

48. beträffande *grundutsädesodling av potatis*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo224,

49. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område.

Stockholm den 24 maj 1988

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Sven Eric Lorentzon (m), Martin Segerstedt (s), Bengt Rosén (fp), Ingvar Eriksson (m), Ake Selberg (s), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk), Leif Marklund (s), Kaj Larsson (s), Björn Ericson (s), Anders Castberger (fp) och Ingrid Hemmingsson (m).

1. En ny jordbrukspolitisk utredning (mom. 1)

Bengt Rosén och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Den utveckling som ägt rum och alltjämt äger rum sedan 1985 års beslut om livsmedelspolitiken visar tydligt på de brister som föreligger i den nuvarande politiken och i systemet för prisöverläggningar. Utskottet delar motionärernas åsikt att en ny parlamentarisk jordbruksutredning måste tillsättas. Huvudinriktningen för denna utredning bör vara en återgång till marknadsekonomi med så få statliga regleringar som möjligt. Synpunkterna i motion Jo205 bör således vara vägledande för utredningen. Bland de viktigaste punkterna bör nämnas bibehållande av gränsskyddet intill dess internationella överenskommelser medger avskaffande, arealersättning och hänsyn till miljö, djuretik och livsmedelskvalitet. En friare prisbildning bör eftersträvas, liksom lättnader i jordförvärvslagen och över huvud taget i den statliga byråkrati som byggts upp på förevarande område. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo205 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *en ny jordbrukspolitisk utredning*

att riksdagen med anledning av motion Jo1987/88:Jo205 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Avreglering av det svenska jordbruket m. m. (mom. 2)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet vill" och på s. 17 slutar med "i motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som anförts i motion Jo213 (m) yrkande 1, att det svenska jordbruket successivt bör avregleras. Detta bör dock ske med beaktande bl. a. av situationen på världsmarknaden och hos de övriga industriländerna. Avregleringen skall ske med hänsynstagande till och i samarbete med producenterna och får inte medföra kapitalförluster och omställningssvårigheter för den svenska jordbrukaren. I enlighet med yrkande 13 i motionen bör alla regleringar avskaffas som verkar hämmande på produktiviteten och kreativiteten i jordbruket. Jordbrukspolitiken måste skapa förutsättningar för jordbrukaren att agera som en fri företagare.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo213 yrkandena 1 och 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *avreglering av det svenska jordbruket* m. m.
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo213 yrkandena 1
och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Regional självförsörjning (mom. 4)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Stor
enighet" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att de ökade regionala oba-
lanserna i livsmedelsproduktionen måste motverkas. För detta talar både
regionalpolitiska skäl och beredskapsskäl. Det är viktigt att eftersträva
största möjliga regionala självförsörjning i hela produktionskedjan. Detta
medför också färskare livsmedel av högre kvalitet. I områden med lägre
produktivitet kan jordbruket kombineras med en rad andra sysselsättning-
ar, som t. ex. fruktodling, turism, hantverk och fiske m. m.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo284 yrkande 2 bör
riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *regional självförsörjning*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo284 yrkande 2 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Planmässig samordning av produktionen (mom. 5)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Yrkandet
i" och slutar med "Jo284" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo284 domineras livsmedelsindustrin och den ke-
miska industrin starkt av multinationella intressen och maktkoncentration.
Härigenom ökar sårbarheten i det svenska jordbruket och inom livsme-
delsproduktionen.

Ett fåtal stora maktgrupper har fört oss in i en snabb utveckling mot
högteknologisk produktion, stordrift och specialisering. Utslagning av
mindre och medelstora företag sker också i snabb takt. Med hänsyn till
beredskap, nationellt oberoende, sysselsättning och regionalpolitik inne-
bär detta en farlig utveckling. Kapitalets makt över maten måste inskrän-
kas. Hela produktionskedjan från råvara, förädling, distribution och till
handeln måste samordnas planmässigt.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo284 yrkande 9 bör
riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

JoU 1987/88:25

5. beträffande *planmässig samordning av produktionen* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo284 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Särskilda medel till forskning m. m. om landsbygdsutveckling (mom. 14)

Karl Erik Olsson (c), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i yrkandet i folkpartiets kommittémotion att 2000 000 kr. av utomrumsmedel bör användas för forsknings- och rådgivningsarbete rörande landsbygdsutveckling vid Sveriges lantbruksuniversitet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet sålunda anfört.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *särskilda medel till forskning m. m. om landsbygdsutveckling*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo69 yrkande 3 godkänner vad utskottet anfört om överföring av införselavgiftsmedel till Sveriges lantbruksuniversitet.

6. Allmänna principer för överläggningar om jordbrukspriserna m. m. (mom. 16 a)

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Bengt Rosén (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Anders Castberger (fp) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "När det" och på s. 24 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionerna Jo61 (m) och Jo64 (c) är behovet av en mera långsiktig jordbrukspolitik stort. Det nuvarande systemet med överläggningar om jordbrukspriserna har lett till korta avtalsperioder, något som gagnar varken producenter eller konsumenter. Det bör eftersträvas ett system som ger bättre förutsättningar för fleråriga avtal. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo61 yrkande 2 och Jo64 yrkande 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 a bort ha följande lydelse:

16. beträffande *allmänna principer för överläggningar om jordbrukspriserna m. m.*

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88: Jo61 yrkande 2 och 1987/88: Jo64 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till

7. Investeringsförbud i animalieproduktionen (mom. 17)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m)
anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i yrkandet i motion Jo213 att investeringsförbudet bör upphävas med verkan fr. o. m. den 1 juli 1988. Utskottet tillstyrker yrkande 7 i nämnda motion och avstyrker motionerna Jo59 yrkande 1 och Jo66 yrkandena 3 och 4. Detta innebär att riksdagen bör avslå propositionens förslag om förlängning av lagstiftningen för tiden efter den 30 juni 1988.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *investeringsförbud i animalieproduktionen* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo205 yrkande 4, med bifall till motion 1987/88:Jo213 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 1, 1987/88:Jo66 yrkandena 3 och 4 och 1987/88:Jo253 yrkande 2 avslår förslaget till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin, dels ändring i samma lag.

8. Investeringsförbud i animalieproduktionen (mom. 17)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i de synpunkter som anförs i motion Jo59 om behovet av fortsatt investeringsförbud i animalieproduktionen. Förbudet bör liksom hittills förlängas med ett år i taget. Nya regler om begränsning av expansionsinvesteringar bör övervägas för att eventuellt ersätta det nuvarande förbudet. Utskottet tillstyrker således yrkande 1 i motion Jo59 och avstyrker motion Jo213 yrkande 7. Härigenom tillgodoses syftet med motion Jo66 yrkandena 3 och 4 i stor utsträckning.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *investeringsförbud i animalieproduktionen* att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1987/88:Jo66 yrkandena 3 och 4, med bifall till motion 1987/88:Jo59 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo213 yrkande 7 och 1987/88:Jo253 yrkande 2 antar förslaget till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur och svin, dels ändring i samma lag, med den ändringen att lagen skall gälla till utgången av juni 1989,

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Jan Jennehag (vpk) anser *dels* att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionerna Jo59 (vpk) och Jo64 (c) är det viktigt att ersätta det nuvarande investeringsförbudet med någon form av kontroll som motverkar en ohämmad expansion inom animalieproduktionen. Det synes därvid lämpligt att, som föreslås i motion Jo64, införa en etableringskontroll för företag som vid expansion uppnår eller överskrider en företagsstorlek motsvarande 50 djurenheter. Vid nyinvesteringar bör hänsyn tas till det tillgängliga produktionsutrymmet, regional balans, jordbrukets inverkan på miljön och till antalet djurenheter per ha. Etableringskontrollen bör utformas i samarbete mellan staten och näringen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om etableringskontroll i enlighet med synpunkterna i motionerna Jo59 och Jo64. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *etableringskontroll m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 2 och 1987/88:Jo64 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Avveckling av tvåprissystemet för mjölk (mom. 21 a - c)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet får" och på s. 29 slutar med "Jo68 avstyrks" bort ha följande lydelse:

I propositionen meddelar jordbruksministern att han har för avsikt att senare föreslå att tvåprissystemet på mjölk endast förlängs till den 30 juni 1989. De anförda motiven är att tvåprissystemet i stort sett uppfyllt sina huvudsyften. Överskottsproduktionen har minskat och avräkningspriserna har kunnat höjas för producenterna. Tvåprissystemet har på kort sikt haft avsedd effekt på överproduktionen.

De negativa effekterna är också väl kända. Genom att konkurrensförhållandet inom landet sätts ur spel minskar behovet av effektiviseringsåtgärder i mjölkproduktionen. Konsumenten drabbas av en dyrare produkt. Kontrollapparaten byggs ut till förfång för både konsumenter och producenter. De lönsamhetsförbättringar som producenten uppnår får nästa mjölkproducent betala när han köper fastigheten. Tvåprissystemet bör därför avvecklas.

Att som regeringen föreslår avveckla tvåprissystemet till den 30 juni 1989 visar dock en brist i förståelse för näringens situation och de omställningsproblem som uppstår vid en alltför snabb och drastisk avveckling. En borte gräns bör sättas för när systemet skall vara avvecklat, men näringen är i behov av en längre anpassningsperiod till en fri marknad inom landet

än den tidsgräns som propositionen föreslår. Utskottet föreslår därför att tvåprissystemet skall vara avvecklat senast till den 30 juni 1991. Det bör ankomma på näringen (SMR och LRF) att genomföra avvecklingen på lämpligt sätt.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion Jo61 yrkande 3 om avvecklingstidpunkten, varigenom motionerna Jo58, Jo59 yrkande 3, Jo63, Jo64 yrkande 1, Jo65, Jo67 och Jo68 helt eller delvis tillgodoses.

dels att utskottets hemställan under under 21 a) bort ha följande lydelse:

21. a) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo58, 1987/88:Jo61 yrkande 3, 1987/88:Jo63 och 1987/88:Jo68 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 3, 1987/88:Jo62, 1987/88:Jo64 yrkande 1, 1987/88:Jo65, 1987/88:Jo66 yrkande 1 och 1987/88:Jo67 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om avveckling av tvåprissystemet per den 30 juni 1991,

dels att momenten 21 b och c bort utgå.

11. Avveckling av tvåprissystemet för mjölk (mom. 21 a)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet får" och på s. 29 slutar med "Jo68 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det tvåprissystem för mjölk som infördes år 1985 var när det infördes en temporär lösning för att minska mjölköverskottet. I och med att det infördes skulle näringen få tillfälle att anpassa sina produktionsresurser.

Enligt utskottets mening är den tid som tvåprissystemet fått verka för kort. Neringen har under denna korta tid anpassat produktionsresurserna, dvs. både djurmaterial och investeringar, mot den volym tvåprissystemet syftade till. Djurmaterialet har anpassats väl, men antalet båsplatser finns till stor del kvar, detta på grund av att systemet ej fått verka under en tillräckligt lång period.

Utskottet anser att det är för tidigt att nu besluta om avskaffande av tvåprissystemet. En bortre gräns för tvåprissystemet bör sättas, för att motverka kapitalisering. Beslutet om avskaffande bör ej fattas så långt i förväg då detta kan ge upphov till en ej önskvärd uppbyggnad av produktionsresurserna.

Ett avskaffande av tvåprissystemet inom den tidsram som nu angivits innebär en betydande risk för att jordbruk med mjölkproduktion i skogsdominerade områden slås ut. Det är i dessa grupper som regeringens förslag kommer att slå hårdast. Det finns betydande risker att ett avskaffande av tvåprissystemet leder till att flera av de i dag befintliga jordbruken inom dessa områden får en så försämrad konkurrensförmåga och försämrad lönsamhet att de måste läggas ner. Den minskande lönsamheten kommer av en förväntad ökning av mjölkproduktionen, vilket skulle innebära att producentpriserna kommer att sjunka drastiskt.

Utskottet instämmer således i synpunkterna i motionerna Jo59 och Jo64 och föreslår att tvåprissystemet bibehålls så länge obalansen i jordbrukets

produktionsresurser kvarstår. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo59 yrkande 3 och Jo64 yrkande 1 bör ges regeringen till känna. Övriga motioner avstyrks i den mån de inte tillgodoses genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 21 a) bort ha följande lydelse:

21 a) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 3, 1987/88:Jo64 yrkande 1 och 1987/88:Jo65 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo58, 1987/88:Jo61 yrkande 3, 1987/88:Jo62, 1987/88:Jo63, 1987/88:Jo66 yrkande 1 och 1987/88:Jo68 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om bibehållande av tvåprissystemet tills vidare.

12. Avveckling av tvåprissystemet för mjölk (mom 21 d)

Bengt Rosén och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Motion Jo69" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo69 är särskilda åtgärder påkallade för att skydda producenterna inom stödområdet när tvåprissystemet avvecklas. Det belopp om 100 milj. kr. som enligt propositionen bör överföras till statsbudgeten bör i stället användas inom jordbruksekonomi och reserveras för justering av producentpriset på mjölk inom stödområdet för den händelse avskaffandet av tvåprissystemet leder till sänkta avräkningspriser. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört med anledning av motion Jo69 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 21 d bort ha följande lydelse:

21. d) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo69 yrkande 2 godkänner vad utskottet anfört om användning av införselavgiftsmedel till prisstöd till vissa mjölkproducenter.

13. Uttalande om småjordbrukens överlevnadsmöjligheter (mom. 22)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Vad beträffar" och slutar med "jordbruket m. m." bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo59 har i andra sammanhang understrukits småjordbrukens betydelse för glesbygden och från regionalpolitisk synpunkt över huvud taget. Det är uppenbart att dessa synpunkter inte är förenliga med krav på – eller åtgärder som leder till – storskalig och "effektiv" produktion. Riksdagen bör därför göra ett uttalande med den innebörd som anges i motion Jo59 yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande uttalande om småjordbrukens överlevnadsmöjligheter

14. Statens delansvar för överskottskostnaderna (mom. 23)

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Bengt Rosén (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Anders Castberger (fp) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Regeringens förslag" och på s. 33 slutar med "angivna hänseende" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att 1985 års riksdagsbeslut rörande ansvaret för överskottsarealens kostnader ursprungligen formulerades på det sättet att andelen för samhället borde vara 40 % medan näringen svarade för 60 %, räknat vid normalskörd. Samhällets kostnader beräknades första året bli 160 milj. kr. för att därefter minska. En uppskattning av kostnaden beräknades för en femårsperiod till 600 milj. kr. (prop. 1984/85: 166 s. 49, JoU 1984/85: 33 s. 36). Denna relativt kortfattade formulering rörande själva ansvarsfördelningen – utskottet förbigår här de uttalanden som gjordes om mera långsiktig omställning av produktionen m. m. – ger enligt utskottets mening inte något stöd för att någon procentuell eller stegvis nedtrappning av statens kostnadsansvar skulle ha åsyftats i enlighet med det nu aktuella förslaget. Antagandet i samband med 1985 års riksdagsbeslut om att kostnaderna efter det första året skulle minska åsyftade endast en bedömning att exportkostnaderna totalt sett borde minska genom en mera förmånlig utveckling av världsmarknadspriserna – ett antagande som senare visade sig inte hålla måttet.

Av avgörande betydelse i sammanhanget är utskottets ställningstagande våren 1986 till regeringens förslag om anslagsberäkningen för nu ifrågavarande ändamål. Enligt budgetpropositionen (prop. 1985/86: 100 bil. 11 s. 47) beräknades ett belopp av 140 milj. kr. för samhällets kostnadsansvar, dvs. en minskning med 20 milj. kr. jämfört med det första budgetåret i femårsperioden. Utskottet underströk i detta sammanhang bl. a. att inbörden av 1985 års riksdagsbeslut måste vara att staten svarar för 40 % av de verkliga kostnaderna för spannmålsöverskottet vid normalskörd (JoU 1985/86: 13 s. 25). Detta godkändes också av riksdagen (rskr. 165).

Det anförda innebär att det inte finns fog för påståendet i propositionen att riksdagens beslut skulle innebära att delansvaret skulle trappas ned under den aktuella femårsperioden. Den tolkning som görs i propositionen angående en teoretisk avtrappningsmodell grundas på överväganden som ligger helt utanför riksdagens behandling, och frågan om successiv avtrappning av kostnadsansvaret har över huvud taget inte närmare berörts av riksdagen vare sig i det ursprungliga beslutet eller senare. Detta innebär att regeringens bedömning redan av konstitutionella skäl bestämt måste avvisas. Ett bifall till förslaget om en nedtrappning av statens kostnadsansvar kommer dessutom att ställa näringen inför svåra ekonomiska påfrestningar och utgöra en belastning i de fortsatta diskussionerna om omställningsprogrammet m. m.

Med hänvisning till det anförda ansluter sig utskottet till de aktuella motionerna så till vida att statens kostnadsansvar bör vara oförändrat 40 % under den ifrågavarande femårsperioden och ej nedtrappas i vad avser kvantiteten spannmål. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet sålunda anført.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *statens delansvar för överskottskostnaderna* att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo59 yrkande 5, 1987/88:Jo61 yrkande 4, 1987/88:Jo64 yrkande 4 i motsvarande del och 1987/88:Jo69 yrkande 4 godkänner vad utskottet anført om statens delansvar för överskottskostnaderna,

15. Inriktningen av jordbrukspolitiken och stimulans av alternativa råvaror m. m. (mom. 25)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i de synpunkter som framförs från centerpartiets sida om behovet av en inriktning av jordbrukspolitiken som medverkar till att all brukningsvärd åkermark bevaras och att den nödvändiga produktionsanpassningen underlättas genom insatser bl. a. från statens sida. De förslag som framförs i motion Jo234 yrkandena 1 och 4-10 bör utgöra grunden för det fortsatta arbetet på förevarande område. Förutom de mera allmänna mål som förordas i motionen ansluter sig utskottet även till de mera specificerade yrkandena om ökad odling av proteinfoder i form av vall eller särskilda proteingrödor, som t. ex. ärtor. Detta minskar behovet av importerat djurfoder.

En del av spannmålsöverskottet kan alternativt användas som en ersättning för fossila bränslen. Energigrödor kan ytterligare minska olje-/kolberoendet i samhället.

Spannmålsöverskottet skulle inte vara ett problem – om samhället hade en beredskap att ta till vara dess användningsmöjligheter fullt ut. Under en följd av år har föreslagits att inhemskt odlad spannmål skall användas för etanolproduktion. Ett annat exempel på alternativ användning av spannmål är energiproduktion genom den s. k. helsädmotoden (strå och kärna).

I en nära framtid kan också en odling av energivete och andra energirika grödor bli en realitet.

Fibergrödor är ytterligare ett realistiskt alternativ. Luzern, lin, högmöterna gräsarter och andra grödor kan ge ett råvarutillskott till fiber- och massaindustrin och därigenom medverka till att förbättra råvaruförsörjningen för dessa.

Olja och stenkol är basråvaror för ett stort antal kemiska produkter. Redan nu finns möjligheter att använda åkerjorden för att odla råvaror som kan ersätta de fossila bränslena i vissa fall.

Den s. k. överskottsarealen beräknas till ca 300 000 ha åker. Genom att använda jordbrukets nuvarande produktionsresurser kan en stor andel av den tillgängliga arealen utnyttjas för annat än livsmedelsproduktion redan kommande växtperiod. En ökning av arealen för foder- och proteingrödor med 100 000 ha och en alternativ användning av spannmål som energigivare på en lika stor areal är realistiskt. Till detta kommer mindre men långsiktigt viktiga alternativ som odling av fibergrödor och råvaror för kemikalieindustrin. Om överskottsarealen används så kommer jordbruket att vara en nyckelnäring i ett framtida mer resurssnålt samhälle.

Den begränsande faktorn kommer att vara avsättningsmöjligheterna för grödorna. En av samhällets viktigaste uppgifter är därför att medverka till att skapa en marknad för den nya produktionen. Detta kan ske genom direkta stimulansinsatser till industrin men också genom att initiera informations- och utvecklingsprogram riktade till avnämarna.

Utskottet ansluter sig vidare till förslagen att de medel som ställs till förfogande för Omställning 90 bör användas till stöd för alternativ användning inom landet av spannmålsöverskottet och till exportstöd för kvarvarande andel av detta överskott. Exportstödet bör användas också för sådana åtgärder som på kort sikt minskar exportbehovet, samtidigt som de i ett längre perspektiv underlättar en bestående omställning av produktionen.

Särskilt viktigt är att omställningsstödet används för att stimulera och utveckla brukningsmetoder för odling av nya grödor och för komplettering av jordbrukens tekniska utrustning m. m. Ambitionsnivån på omställningsarbetet bör av riksdagen fastställas till ett belopp av 250 milj. kr., utöver kostnaderna för statens delansvar för överskottsarealen.

Härigenom möjliggörs ett omställningsstöd av i medeltal 2 500 kr. per ha för kommande odlingsåsong.

Särskilda insatser krävs för att informera industrin om användning av alternativa råvaror för olika ändamål och för att trygga avsättningen av sådana råvaror. Ett utvecklingsprogram för omställningsarbetet och för informations- och utvecklingsinsatser riktade till industrin bör utarbetas av regeringen med beaktande av de synpunkter som framförs i de angivna motionerna.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo64 och Jo234 i motsvarande delar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Motion 1986/87:Jo901 om fältmässig odling av lingon bör kunna tillgodose inom ramen för det omställningsarbete som utskottet nu förordat.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *inriktningen av jordbrukspolitiken och stimulans av alternativa råvaror m. m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo64 yrkande 4 i återstående del och 1987/88:Jo234 yrkandena 1 och 4–10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Höjd ersättning för skogsplantering (mom. 26)

JoU 1987/88:25

Bengt Rosén och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "redovisningen ovan" bort ha följande lydelse:

Som anförs i folkpartiets partimotion måste betydligt kraftfullare åtgärder vidtas för att begränsa spannmålsöverskottet. Det mest hållbara alternativet i dag – liksom 1985 – är lövskogsplantering på överskottsarealen i slättbygd. Skall vi fram till sekelskiftet kunna påräkna skogsplantering på 15–20% av överskottsarealen – ca 100 000 ha – så måste stimulansen ökas. Det tar tid att få fram erforderligt antal plantor.

Utskottet tillstyrker förslaget i motionen att ersättningen till dem som är villiga att skogsplantera ökas till fem års trädesersättning. Det motsvarar allt efter jordens godhetsklass en summa på 5 000–12 000 kr., och beloppen bör som tidigare utgå av regleringsmedel.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo205 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande höjd ersättning för skogsplantering
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo205 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Skogsproduktion på åkerarealen m. m. (mom. 27)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar synpunkterna i motion Jo213 om användning av åkerarealen för skogsproduktion. För att uppnå en rimlig balans i Sveriges jordbruksproduktion måste troligtvis stora arealer tas ur den direkta jordbruksproduktionen. I ett långsiktigt perspektiv torde därför åkermark i viss utsträckning behöva användas för skogsplantering. Om valet av trädslag anpassas på ett ansvarsfullt sätt minskar riskerna för en markant förändring av kulturlandskapet.

Statens åtgärder bör inriktas på att underlätta denna process för den enskilde. Information och råd är viktiga inslag. Utskottet anser därför att skötsellagen bör förändras så att den medger att plantering av skog på åkermark kan ske utan särskilt tillstånd. Skogsplantering bör, förutom genom bidrag, stimuleras via gynnsamma skatteregler.

Energiskogsodling kan vara ett annat alternativ till jordbruksproduktion. Energiskogens möjligheter ligger i mycket goda odlingsbetingelser i kombination med en långtgående teknikutveckling. Dagens erfarenheter visar att skogsbränsleflis utvecklar mer energi än energiskogsflis. Detta talar för att skogsbränsleflis kan vara väl så intressant för markägarna.

Det bör ankomma på regeringen att framlägga förslag i enlighet med

yrkandena 20 och 21 i motion Jo213. Härigenom tillgodoses motionerna Jo221 och Jo227, vilka således inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *skogsproduktion på åkerarealen m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo213 yrkandena 20 och 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Låginkomstsatsning m. m. (mom. 36)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att stödet till leveranstillägg för mjölk bör avskaffas och att motsvarande medel bör överföras till avbytarverksamheten. Härigenom kommer dessa medel huvudsakligen mjölkproducenterna till godo. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo61 yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *låginkomstsatsning m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo61 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Sociala åtgärder (mom. 37)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionen har jordbruket i förslaget till förhandlingsuppgörelse beräknat och finansierat medelsbehovet till sociala åtgärder under regleringsperioden 1988/89. Ökad medelstildelning behövs alltså inte för angivna ändamål. Detta bör riksdagen, med anledning av motion Jo59 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *sociala åtgärder*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo59 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Viss disposition av införselavgiftsmedel från regleringsåret 1986/87 (mom. 40)

JoU 1987/88:25

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Ingrid Hemmingsson (m) samt – under förutsättning av avslag på reservation 12 – Bengt Rosén och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "till statsbudgeten" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte acceptera förslaget att 100 milj. kr. av odisponerade införselavgiftsmedel överförs till statsbudgeten. Detta utgör ett avsteg från hittills tillämpade principer att ifrågavarande medel huvudsakligen skall användas för ändamål inom jordbruksprisregleringen. Regeringen bör i stället, i samråd med näringen, använda dessa medel för ändamål som gagnar regleringsekonomin. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo64 yrkande 7 och Jo69 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *viss disposition av införselavgiftsmedel från regleringsåret 1986/87*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo64 yrkande 7 och 1987/88:Jo69 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Självförsörjningsgraden i sockerproduktionen (mom. 43)

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Utskottet går" och slutar med "inhemska sockerproduktionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att starka skäl talar för ett fastställande av en självförsörjningsnivå av 95 % i den svenska sockerproduktionen. Sockerodlingen har, som motionärerna anfört, stor betydelse från regionalpolitisk synpunkt i landets södra och östra delar. Odlingen av sockerbetor är värdefull också från växtföljdssynpunkt och som s. k. fånggröda för att motverka kväveutlakningen. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo61, Jo64, Jo238 och Jo266 i berörda delar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom tillgodoses i stor utsträckning även de motioner som behandlar sockernäringsens betydelse för Öland, Gotland, Kalmar län och Blekinge.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *självförsörjningsgraden i sockerproduktionen* att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo61 yrkande 6, 1987/88:Jo64 yrkande 6, 1987/88:Jo238 och 1987/88:Jo266 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Enligt motion" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo275 har stora förändringar ägt rum inom jordbruket såvitt avser produktionsinriktning, miljöhänsyn och ekonomi m. m. Miljökraven och konsumenternas krav på livsmedelskvalitet har ökat. Under sådana förhållanden är det nödvändigt med en effektiv och väl anpassad rådgivning och forskning, som kan ge lantbrukarna hjälp och klara alla omställningar och även de ekonomiska problem som kan uppstå. Det är framför allt viktigt att resultaten sprids ute i landet och får en praktisk uppföljning.

Det borde finnas kanaler för regional information från universiteten. Både forskningen och rådgivningen behöver en regional prägel. Förhållanden och förutsättningar skiljer sig mellan norra och södra delarna av vårt land. Den rådgivning som i dag ges till lantbrukarna ger en splittrad bild. Rådgivningen är uppdelad på många olika organ: lantbruksnämnden, hushållningssällskapen, näringen själv med LRF och lantbrukets driftbyrå, ekonomiska föreningar. På sina håll har lantbruksskolorna en betydelse på grund av att även de bedriver en lokalt anpassad kursverksamhet, och som en följd av detta byggs en kunskapsbank upp som sedan efterfrågas.

Det finns ett behov av en samordnad rådgivning utan att för den skull bygga upp en ny verksamhet. Staten satsar i dag medel till alla typer av rådgivning. Det borde därför ligga i statens intresse att med satsade medel åstadkomma den största nyttan för näringen.

Det finns olika vägar att gå för att åstadkomma en bättre samordning. Det kan mycket väl tänkas att länen väljer något olika lösningar beroende på var de största resurserna och förutsättningarna finns och hur samarbetet kan ske. En möjlighet är att koncentrera rådgivningsverksamheten kring länets lantbruksskola. Där finns kanske resurser som inte utnyttjas helt, först och främst personella men även en etablerad kursverksamhet som kan komplettera rådgivningen.

I samarbete med stat, landsting och näring borde resurserna kunna samlas till ett lantbrukscentrum. Till ett sådant kan man också förlägga lokalt forsknings- och utvecklingsarbete. I andra län passar inte den modellen. Där är det kanske hushållningssällskapen som har de bästa förutsättningarna att samla rådgivningsresurserna. Många hushållningssällskap har en lång tradition inom rådgivningsverksamhet och en stabil organisation. Oavsett var rådgivningscentrum förläggs bör det också utgöra en kanal till den forskning som bedrivs inom landet.

Det är också viktigt att man inom varje län är överens om vad som bäst gagnar jordbrukaren och inte i första hand tar till vara organisationernas eller institutionernas intressen. Den splittrade rådgivningen i dag är dyrbar och en samordning kan bidra till att resurserna ger ett bättre utbyte.

Regeringen bör tillsammans med näringen, lantbruksutbildningen och lantbruksuniversitetet se över lantbrukets rådgivning och framlägga för-

slag om en samordnad och effektiviserad rådgivning. Vad utskottet anför bör ges regeringen till känna.

JoU 1987/88:25

dels att utskottets hemställan under 46 bort ha följande lydelse:

46. beträffande *lantbrukets rådgivning*

att riksdagen riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo275 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Särskilt yttrande

Förmalningsavgift på spannmål vid sprittillverkning

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anför:

Vid export av vodka, med undantag för mindre kvantiteter till EFTA-länderna, sker en utjämning av råvarukostnaderna med utgångspunkt från det aktuella exportpriset på vete. Vetet som åtgår för tillverkning av vodka för export kan därmed prismässigt jämföras med den brödsäd som går på export.

En avsevärd fördel uppstår emellertid för bränneriet genom att biprodukterna vetekli och gluten säljs på den svenska marknaden inom ramen för gränsskyddet. En konkurrensfördel uppstår gentemot exempelvis kvarnar med samma biprodukter.

För att åstadkomma en större konkurrensneutralitet både beträffande råvaran och biprodukterna, borde en förmalningsavgift kunna övervägas för vete vid sprittillverkning.